

Lemmikkieläinten pentutehtailu ja laitton maahantuonti: lainsäädännön keinot puuttua lemmikkieläinten hyvinvointia heikentävään toimintaan

Iida Koivunen

2023 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Lemmikkieläinten pentutehtailu ja laiton maahantuonti: lainsäädännön keinot puuttua lemmikkieläinten hyvinvointia heikentävään toimintaan

Iida Koivunen
Liiketalouden koulutus
Oikeudellinen osaaminen
Opinnäytetyö
Syyskuu 2023

Iida Koivunen

Lemmikkieläinten pentutehtailu ja laitton maahantuonti: lainsäädännön keinot puuttua lemmikkieläinten hyvinvointia heikentävään toimintaan

Vuosi 2023 Sivumäärä 56

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella lemmikkieläinten hyvinvointia heikentävää pentutehtailua ja laitonta maahantuontia. Pentutehtailu on laitonta rikollista toimintaa, jossa lemmikkieläimiä kasvatetaan huonoissa oloissa ja niiden hyvinvoinnista välittämättä mahdollisimman suuren myyntivoiton tavoittelemiseksi. Laitton maahantuonti taas on lemmikkieläinten tuontia maasta toiseen maahantulosäännösten vastaisesti ja lainsäädäntöä tarkoituksellisesti kiertäen. Opinnäytetyön tavoitteena oli sekä kartoittaa lemmikkieläinten roolia ja oikeudellista asemaa yhteiskunnassamme, että tutkia millaisia keinoja Euroopan Unionin ja kansallisen tason lainsäädännöllä on puuttua lemmikkieläinten pentutehtailuun ja laittomaan maahantuontiin. Työn teemana ja näkökulmana oli lemmikkieläinten hyvinvointi, josta katsoen pentutehtailua ja laitonta maahantuontia tarkasteltiin lemmikkieläinten hyvinvointia heikentävänä toimintana.

Opinnäytetyön aiheeseen perehdyttiin tutustumalla laajasti eläinoikeuden ja eläinten oikeuksien asiantuntijoiden artikkeleihin, EU:n sääntelyyn, kansalliseen lainsäädäntöön, sekä lainvalmisteluaineistoihin ja viranomaisten ajantasaisiin materiaaleihin. Opinnäytetyössä todettiin EU:n ja kansallisen tason lemmikkieläinten hyvinvointiin liittyvän sääntelyn olevan laaja asetusten, lakien ja muiden säädösten kenttä, jota on viime vuosina pyritty harmonisoimaan ja selkeyttämään. Vuoden 2024 alussa voimaan astuva eläinten hyvinvoinnista annettu laki (693/2023) tuo odotetun uudistuksen eläinten hyvinvoinnista huolehtimiseen ja erityisesti lemmikkieläinten pentutehtailuun puuttumiseen Suomessa. Työssä havaittiin lemmikkieläinten aseman ja oikeuksien kehittyminen niiden itseisarvon noustua yhteiskunnallisessa keskustelussa keskiöön. Todettiin sekä monitahoisien sääntelyn tavoitteet havaita ja estää pentutehtailua, että lakimuutosten myötä kasvanut viranomaisten rooli ja toimivalta valvoa varsinkin lemmikkieläinten laitonta maahantuontia. Työssä todettiin myös, että yksittäinen lemmikkieläimen ostaja on keskeisessä roolissa pentutehtailun estämisessä.

Asiasanat: pentutehtailu, lemmikkieläinten laitton maahantuonti, eläinten oikeudet, eläinten hyvinvointi,

Iida Koivunen

Puppy farming and illegal importation of pets: the means of legislation to intervene in activities undermining the welfare of animals

Year

2023

Pages

56

The purpose of this Bachelor's thesis was to examine the puppy farming and illegal importation that undermines the welfare of pets. Puppy farming is an illegal criminal activity in which pets are raised in poor conditions and without caring about their well-being to achieve the highest possible sales profit. Illegal importation is the import of pets from one country to another in violation of the import regulations and deliberately circumventing the legislation. The objective of this thesis was both to survey the role and legal status of pets in our society and to investigate what means European Union and national legislation have to intervene in puppy farming and illegal importation of pets. The theme and perspective of the work was the well-being of pets, from which puppy farming and illegal imports were viewed as activities that undermine the welfare of pets.

The subject of the thesis was examined with the articles of experts familiar with animal law and animal rights, EU regulation and national legislation, as well as law preparation materials and up-to-date materials of the authorities. It was found that EU and national regulation related to the welfare of pets is a wide field of legislation and other regulations, which has been tried to be harmonized and clarified in recent years. The law on animal welfare (693/2023), which will come into force at the beginning of the year 2024, will bring the expected reform to the care of animal welfare and especially to the prevention of puppy farming in Finland. This study observed the development of the status and rights of pets as their value in themselves became central in the social discussion. It was noted both the goals of the multifaceted regulation to detect and prevent puppy farming, as well as the increased role of the authorities to monitor especially the illegal importation of pets. The thesis also concluded that the individual pet buyer plays a central role in preventing puppy farming.

Keywords: puppy farming, illegal importation of pets, animal rights, animal welfare

Säädösluettelo

Eläinsuojelulaki (91/71) (kumottu L:lla 247/1996)

Eläinsuojelulaki (247/1996) (kumottu L:lla 693/2023)

Eläintautilaki (76/2021)

Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) (voimaan 1.1.2024)

Laki eläinten kuljetuksesta (1429/2006)

Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä (1069/2021)

Maa- ja metsätalousministeriön asetus koirien tunnistamisesta ja rekisteröinnistä (68/2022)

Rikoslaki (39/1889)

Suomen perustuslaki (731/1999)

Valtioneuvoston asetus koirien, kissojen ja muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten suojelusta (674/2010)

Sisällys

1	Johdanto.....	8
1.1	Taustaa	8
1.2	Tutkimuskysymys ja aiheen rajausta.....	10
1.3	Tutkimusmetodi ja lähdeaineisto	11
1.4	Tutkielman rakenne	12
2	Lemmikkieläimen asema yhteiskunnassa	13
2.1	Eläinoikeus ja eläinten oikeudet	13
2.2	Eläinten suojelu	17
2.3	Eläinten roolit yhteiskunnassa ja lemmikkieläimen historia	18
3	Euroopan unionin sääntely - lemmikkieläinten pentutehtailu ja laitton maahantuonti	20
3.1	Eläinten hyvinvointi Euroopan unionin lainsäädännössä	20
3.2	Pentutehtailun kansainvälinen mittakaava	21
3.3	Eläinterveys sääntö ja lemmikkieläinasetus.....	22
3.4	Lemmikkieläinten ei-kaupallinen siirto Suomeen.....	23
3.5	Lemmikkieläinten kaupallinen tuonti Suomeen.....	24
3.6	TRACES-järjestelmä.....	26
3.7	Eläinten hyvinvointi kuljetuksen aikana	28
4	Suomen eläinsuojelulainsäädäntö ja sen uudistaminen.....	30
4.1	Vanha eläinsuojelulaki	30
4.2	Lain muutostarve ja uuden eläinten hyvinvointilain valmistelu	31
4.3	Eläinten hyvinvoinnista annettu laki	32
4.3.1	Lemmikkieläimen asema ja hyvinvointi uudessa eläinten hyvinvointilaissa	32
4.3.2	Eläinten jalostus	34
4.3.3	Eläinten tuonti ja luovutus	34
4.4	Kritiikki eläinten hyvinvointilaista	36
5	Muu pentutehtailuun puuttuva sääntely sekä viranomaisten rooli	37
5.1	Rikosoikeudellinen näkökulma pentutehtailuun	37
5.2	Eläintautien leviämisen estäminen eläintautilain nojalla	38
5.3	Viranomaisvalvonta ja toimenpiteet	39
5.3.1	Viranomaisten roolit	39
5.3.2	Viranomaisten toimivalta puuttua pentutehtailuun	39
5.4	Koirien ja kissojen tunnistaminen ja rekisteröinti.....	40
6	Ostajan vastuu pentutehtailun estämisessä	43
6.1	Lemmikkieläimen ostaja laittoman toiminnan mahdollistajana	43
6.2	Ostajan rooli rikosoikeudellisesta näkökulmasta	44
6.3	Keinoja pentutehtailuun puuttumiseen	45
7	Johtopäätökset	46

Lähteet.....	50
--------------	----

1 Johdanto

1.1 Taustaa

Pentutehtailu on osa rikollista ja suurta kansainvälistä eläinten laittoman kaupan toimintaa. Se on kissojen ja koirien kasvattamista huonoissa oloissa niiden hyvinvoinnista, asianmukaisesta ruokinnasta, rokotuksista tai hoidosta välittämättä. Pentutehtailun tavoitteena on kasvattaa pentuja myytäväksi ja saada voittoa mahdollisimman pienin kustannuksin. Eläimet kärsivät usein sairauksista ja loisista, sekä saattavat kantaa muille eläimille ja ihmisille vaarallisia tartuntatauteja.¹ Pentutehtaita sijaitsee monissa maissa, mutta suurimpina pentuja tuotavina maina pidetään Tšekkiä, Unkaria, Puolaa, Romaniaa ja Slovakiaa. Näissä maissa eläinten hyvinvointia valvova lainsäädäntö on löyhempää ja elinkustannukset edullisempia, joten rahaa pentutehtaiden ylläpitämiseen ei tarvita paljon. Pentujen myyntihinnat länsimaisille ostajille taas ovat korkeita. Pentutehtailun reitti kulkee siis köyhemmistä, matalien kulujen itäisen Euroopan tuottajamaista läntisiin rikkaisiin ostajamaihin kuten Suomeen, jossa ostajat ovat valmiita maksamaan pennuista suuriakin summia.²

Lemmikkieläinten laitton maahantuonti tarkoittaa sitä, että eläin tuodaan maahan ilman vaadittuja asiakirjoja ja säädettyjen vaatimusten vastaisesti. Eläinten maahantuonnin vaatimuksista ja ehdoista on säädetty sekä Euroopan unionin tasoisella että kansallisella lainsäädännöllä.³ Eläimen maahantuojalla on aina velvollisuus huolehtia, että kaikki tuontivaatimukset täyttyvät. Mikäli eläin on kuitenkin jo ehtinyt vaihtaa omistajaa, siirtyy vastuu seuraamuksista tälle, jos myöhemmin käy ilmi eläimen olevan laittomasti maahantuotu. Omistajan vastuulle lankeavat kustannukset ja toimenpiteet voivat olla eläimen palauttaminen lähtömaahan tai jopa sen lopettaminen.⁴ Laittomasti maahantuodut eläimet ovat usein lähtöisin pentutehtaista.⁵

Euroopan unionin sisäisessä ja kolmansista maista unionin alueelle tuotavassa eläinten laittomassa kaupassa on monia tunnistettuja riskejä. Eläinten hyvinvointi vaarantuu huonojen kasvatusolosuhteiden, jalostuksen ja kuljetuksen vuoksi, minkä lisäksi laitton kauppa vääristää kilpailua ja vaarantaa asiakkaiden kuluttajansuojaa. Eläimet saattavat levittää tauteja ja olla muutoinkin terveydellinen riski, jos niitä ei ole asianmukaisesti tarkistettu ja rokotettu. Pentutehtaissa tuotetut pennut myydään liian nuorina ilman laillisia dokumentteja ja

¹ Verohallinto 2020.

² International organization for animal protection 2016.

³ Verohallinto 2020.

⁴ Ruokavirasto 2022a.

⁵ Verohallinto 2020.

halvemmalla kuin asianmukaisten kasvattajien myymät pennut. Kuluttajaa houkuttelee eläimen halvempi hinta, eikä huomioon oteta riskejä, joita epämääräiseltä myyjältä ostetussa pennussa voi piillä.⁶

Koiranpennun ostaminen internetin markkina-alustoilta on helppoa. Tarjontaa on paljon ja pentuja voi löytää myös hyvin edullisella hinnalla. Pitkäikäiseksi ja rakastetuksi perheenjäseneksi hankittu koiranpentu saattaa kuitenkin olla tuotettu pentutehtaassa tai tuotu maahan laittomasti.⁷ Tällaisen pennun tunnistaminen ei aina ole helppoa. Pelkkää rahallista voittoa tavoittelevat salakuljettajat ja pentutehtailijat vaihtavat toimintatapojaan ja väärentävät asiakirjoja, jotta laittomasti maahantuodun pennun tunnistaminen olisi hankalaa. Eläin myydään nopeasti eteenpäin, jotta piilevät sairaudet ja huonojen kasvuolosuhteiden jäljet eivät paljastuisi. Pentu on vain tuote, jonka tarkoitus on tuoda tehtailijalleen mahdollisimman suuri taloudellinen hyöty.⁸

Kansainvälisesti pentutehtailu on massiivinen bisneksen ala, jonka arvioidaan olevan ase- ja huumekaupan jälkeen kolmanneksi suurin laittoman kaupan muoto. Kysyntä luo tarjontaa ja uusia pentuja tehtaillaan liukuhihnalta vastaamaan ostajien kiinnostusta. Pentujen kuljetus tuottajamaasta ostajan luo voi kestää useita vuorokausia, jonka aikana pennut kärsivät. Pentuja saattaa jopa menehtyä kuljetuksen aikana. Tehtailijoille tällä ei ole juurikaan merkitystä, sillä pentujen tuotantokustannukset ovat niin pieniä, että muiden pentujen myyntituotto korvaa yksittäisen pennun menehtymisen.⁹ Suomeen tuotuja pentuja myydään yleisesti erilaisilla markkina-alustoilla internetissä, missä myyjien valvonta on vaikeaa. Muista maista myyntitarkoituksessa Suomeen tuoduista pennuista ei välttämättä kerrota niiden todellista alkuperää, minkä lisäksi myyjä saattaa hävitä tavoittamattomiin kaupanteon jälkeen.¹⁰

Lainsäädännöllä ja viranomaisvalvonnalla voidaan yrittää puuttua pentutehtailuun ja lemmikkieläinten laittomaan maahantuontiin sekä kauppaan. Sekä kansainvälinen, Suomeakin velvoittava Euroopan Unionin lainsäädäntö, että kansallisen tason säätely pyrkivät puuttumaan näihin ilmiöihin. Vuoden 2023 loppuun asti voimassa oleva eläinsuojelulaki (247/1996) on vanhentunut monin tavoin voimassaolonsa aikana lähes kolmessakymmenessä vuodessa. Uusi eläinten hyvinvoinnista annettu laki (693/2023, myöh. eläinten hyvinvointilaki) onkin vuoden 2024 alusta voimaan astuessaan odotettu ja pitkään valmisteltu puitelaki. Uusi laki ei kuitenkaan ajallisesti mittavasta valmistelustaan huolimatta vastaa eläinten oikeuksia ajaneiden tahojen käsitystä modernista länsimaisen hyvinvointivaltion lainsäädännöstä, jossa eläin on

⁶ European Commission 2015.

⁷ Vainio 2022.

⁸ Verohallinto 2020.

⁹ SEY 2023.

¹⁰ HE 186/2022 vp, 30.

otettu riittävällä tavalla huomioon¹¹. Myös Euroopan Unionin eläimiin liittyvää sääntelyä on yritetty yhdenmukaistaa ja esimerkiksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella 2016/429 (eläinterveys sääntö) on pyritty kokoamaan unionin direktiivejä asetuksentasoiseksi säätelyksi jäsenmaiden yhtenäisempien toimintatapojen varmistamiseksi¹².

1.2 Tutkimuskysymys ja aiheen rajaus

Tämän opinnäytetyön teema on lemmikkieläinten hyvinvointi, joka taustoittaa työn aiheen syvällisempää tarkastelua eri tasoilla. Lemmikkieläinten hyvinvointi toimii myös näkökulmana työn tarkemmalle rajaukselle, eli lemmikkieläinten pentutehtailulle ja laittomalle maahantuonnille. Aihekokonaisuutta tarkastellaan sekä Euroopan unionin alueella, että unionin ulkopuolelta tai ulkopuolelle suuntautuvana ilmiönä ja ongelmana. Opinnäytetyön tavoitteena on luoda katsaus lemmikkieläinten oikeudelliseen asemaan ja yhteiskunnalliseen rooliin ja sen myötä muodostaa kokonaiskuvaa siitä, suojaako voimassaoleva ja pian voimaan astuva lainsäädäntö lemmikkieläinten hyvinvointia riittävällä tavalla pentutehtailulta ja laittomalta maahantuonnilta. Myös laaja viranomaisten voimassaoleviin ohjeisiin ja muihin materiaaleihin tutustuminen luo aiheelle käytännönläheistä pohjaa. Lemmikkieläinten hyvinvointia heikentävään pentutehtailuun liittyy usein myös rikosoikeudellinen ulottuvuus ja tätä näkökulmaa tuodaan esiin lyhyesti.

Edellä kerrotun perusteella tämän työn tutkimuskysymykset voidaan muodostaa seuraavasti:

Millainen oikeudellinen asema lemmikkieläimelle on muodostunut yhteiskunnassamme?

Mitkä ovat keskeiset Euroopan unionin ja kansallisen tason lainsäädännön keinot puuttua lemmikkieläinten hyvinvointia heikentävään pentutehtailuun ja lemmikkieläinten laittomaan maahantuontiin?

Tutkimuskysymyksiin pyritään löytämään vastaukset tarkastelemalla niihin liittyviä näkökulmia tämän työn puitteissa. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on kartoittaa lemmikkieläinten oikeudellista asemaa paitsi yhteiskunnassamme, niin myös eri tieteenalojen näkökulmasta. Toisen tutkimuskysymyksen aihetta tarkastellaan keskeisiin lainsäädännön keinoihin tutustumalla ja viranomaisten ohjeistuksiin perehtymällä. Työssä käsiteltävät lait, asetukset ja muut säädökset on valittu niiden tarkoituksenmukaisuuden perusteella. Työn näkökulmasta katsottuna esiin on haluttu nostaa keskeisimpiä työn rajauksen puitteissa aiheeseen soivia lainsäädännön keinoja, joilla pentutehtailuun ja lemmikkieläinten laittomaan maahantuontiin pyritään puuttumaan. Pentutehtailuun liittyy vahvasti kansalliset rajat ja jopa

¹¹ Kupsala 2022.

¹² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2016/429 tarttuvista eläintaukeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta.

Euroopan unionin rajat ylittävä elementti, ja tämä huomioiden työ pyrkii kuvaamaan sekä kansallista että unionintasoista sääntelyä pentutehtailun estämisessä.

Työssä käytetään lemmikkieläinten laittoman maahantuonnin lisäksi termejä salakuljetus ja laitton siirto. Termit kuvaavat kuitenkin samaa ilmiötä, eli lemmikkieläinten liikuttamista maasta toiseen laittomasti tai ilman vaadittavia asiakirjoja ja säädösten vastaisesti. Lemmikkieläiminä voidaan yleisesti pitää esimerkiksi kissaa ja koiraa. Näin ollen esimerkiksi tuotanto- ja villieläimet on rajattu tämän työn ulkopuolelle, vaikka jotkin esitetyt näkökulmat koskevatkin kategorisesti kaikkia eläimiä.

Tämä opinnäytetyö on kuitenkin vain pintaraapaisu valtavaan kansainväliseen ongelmaan. Työn ulkopuolelle jää väistämättä useita tärkeitä näkökulmia, sillä laajan aihepiirin kartoittaminen yhdessä opinnäytetyössä ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaistakaan. Tämän työn ulkopuolelle jäävät esimerkiksi internetin markkinapaikoilla tapahtuvan lemmikkieläinten myynti-ilmoittelun ongelmakohtiin perehtyminen, sekä laajempi kansallisten ja kansainvälisten pentutehtailuun puuttuvien valvonnan keinojen tarkastelu, vaikka viranomaisten roolia tuodaankin työssä lyhyesti esiin. Lisäksi täsmennetään, että tässä työssä käsitellään vain osaa siitä laajasta asetusten, säädösten ja lakien määrästä, joka unionintasoisesti ja kansallisesti pyrkii puuttumaan lemmikkieläinten hyvinvointia heikentävään pentutehtailuun ja laittomaan maahantuontiin. Erityisesti korostetaan, että oikeudellisesta luonteestaan huolimatta tämä työ pyrkii tarkastelemaan aihettaan helposti lähestyttävällä ja käytännönläheisellä otteella. Teoreettisen viitekehyksen rakennuksessa on huomioitu myös filosofisia ja yhteiskunnallisia ajatussuuntauksia tuomaan arvokasta näkökulmaa lemmikkieläinten asemaan ja hyvinvoinnin kokonaisuuteen tutustuttaessa.

1.3 Tutkimusmetodi ja lähdeaineisto

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan ja tulkitaan oikeustiedettä, lainsäädäntöä ja eri oikeudenaloja. Oikeustiede kuuluu toisaalta yhteiskuntatieteiden alaan, mutta yhä nykyaikaisemmin sen voidaan katsoa sopivan myös humanististen tieteiden alalle kuuluvaksi. Eri aloille ulottuvana tieteenä oikeustiede ei nojaa liian vahvasti mihinkään tiettyyn tutkimusmenetelmään. Päinvastoin on tyypillisempää, että oikeustieteellisen tutkimuksen lähtökohta on avoimempi ja joustavampi tutkimusmenetelmien käyttö.¹³ Oikeustiede on oikeutta tutkivaa tiedettä. Oikeus on siis tutkimuksen kohde, ja se kattaa kaiken voimassaolevista oikeudellisista käytännöistä yhteiskunnan oikeudellisiin ilmiöihin.¹⁴

¹³ Hirvonen 2011, 7.

¹⁴ Hirvonen 2011, 21.

Oikeustieteen klassisena kohteena on nähty lainoppi eli oikeusdogmatiikka. Lainoppi tutkii voimassaolevaa oikeutta eli oikeusnormeja ja niiden sisältöä. Lainopin metodina taas voidaan nähdä näiden oikeusnormien merkityssisällön tulkinta.¹⁵ Tässä työssä ollaan hyvin perinteisen lainopillisen tutkimuksen alueella, sillä työn keskeinen tarkoitus on tutkia oikeuden voimassaolevia normeja eli lainsäädäntöä ja siihen vaikuttaneiden muiden oikeuslähteiden sisältöä. Työhön sisältyy myös jonkin verran näiden oikeusnormien tulkintaa eli käytännöllistä lainoppia tulkintakannanottoineen. Lainopin teoriaa ja käytäntöä on pyritty tuomaan yhteen ja muodostamaan niiden avulla erilaisia näkökulmia esiin tuova kokonaisuus tämän opinnäytetyön sisältämistä aiheista. Erityisesti tässä opinnäytetyössä pyritään havainnoimaan Euroopan unionin oikeuden olemusta ja laajemmin länsimaisen modernin demokratian oikeustyyppiä eläinoikeuden ja erityisesti lemmikkieläinten hyvinvoinnin näkökulmasta.

Eläinten oikeuksiin ja eläinoikeuteen liittyvää lähdemateriaalia ovat tuottaneet Suomessa muutamit alan asiantuntijat, joiden artikkelit toimivat pääasiallisena lähteenä muodostettaessa teoreettista viitekehystä eläinten oikeuksiin ja eläinoikeuteen liittyvissä kysymyksissä. Nämä oikeusoppineiden kirjoitukset toimivat asiantuntijajäsenenä alalla, jolla laajempi keskustelu ja kirjallinen materiaali on vielä melko vähäistä Suomessa.

Oikeudellisena lähdeaineistona toimii pääsääntöisesti Euroopan unionin sääntelyyn liittyvä aineisto sekä kansallisen tason eläimiin liittyvät lait ja niiden lainvalmisteluaineistot. Eläinten hyvinvointia valvovien ja pentutehtailua estävien viranomaisten tuottama ajantasainen materiaali toimii myös tausta-aineistona muodostettaessa kokonaiskuvaa työn keskeisistä aiheista.

1.4 Tutkielman rakenne

Tämä opinnäytetyö on jaoteltu johdannon lisäksi viiteen päälukuun, joiden jälkeen työn aiheet kootaan lopuksi yhteen seitsemännessä luvussa. Johdannon jälkeen luvussa kaksi tarkastellaan eläinoikeutta ja pyritään löytämään yhteisiä suuntaviivoja tällä oikeudenalalla, joka erilaisista katsantokannoista riippumatta tähtää eläinten tunnustamiseen tuntevina ja kokevina subjekteina, joiden hyvinvoinnista ihmisen tulee huolehtia. Luvussa käsitellään myös eläinten oikeuksia ja eläinten suojelua, sekä tarkastellaan lyhyesti lemmikkieläinten roolin kehittymistä ihmisen rinnalla historiasta nykypäivään. Luvun aiheet auttavat ymmärtämään lemmikkieläinten roolia ja asemaa yhteiskunnassamme ja rakentavat teoreettista viitekehystä työn varsinaiseen aiheeseen syvennyttäessä.

Luvussa kolme käsitellään voimassaolevaa unionintasoista lainsäädäntöä ja muuta sääntelyä sekä keinoja puuttua pentutehtailuun ja lemmikkieläinten laittomaan maahantuontiin. Luvussa tarkoitettu laitton maahantuonti tarkoittaa nimenomaan pentutehtailulla tuotettujen

¹⁵ Hirvonen 2011, 36-37.

lemmikkieläinten pentujen laitonta siirtämistä maasta toiseen. Tämän laittoman maahan-
tuonnin tarkoituksena on tuoda pentutehtailijalle rahallista hyötyä kuluttajille myytävien
pentujen kaupasta. Eläimiin liittyvää sääntelyä on paljon, mutta suurin osa asetuksista, direk-
tiiveistä ja sopimuksista koskee tuotanto-, elintarvike- ja teurastuseläimiä. Luvussa kolme
keskitytään tarkastelemaan nimenomaisesti lemmikkieläimiin vaikuttavia keskeisimpiä unio-
nintasoisia asetuksia ja päätöksiä kansallisten viranomaisten ajantasaisten ohjeistusten
avulla, sekä niiden käytännön vaikutuksia. Luvussa tarkastellaan lemmikkieläinten siirtoon ja
tuontiin liittyviä vaatimuksia ja ehtoja, kun niitä siirretään unionin jäsenvaltioiden välillä tai
kolmannesta maasta unionin jäsenvaltioon.

Luvussa neljä tarkastellaan Suomen eläinsuojelulainsäädännön taustoja ja siirretään katse uu-
teen eläinten hyvinvointilakiin sekä sen valmisteluprosessiin. Luvussa nostetaan esiin eläinten
hyvinvointilain keskeisimpiä keinoja puuttua lemmikkieläinten pentutehtailuun ja laittomaan
maahantuontiin. Lakia tarkastellaan lyhyesti myös sen nostattaman kritiikin kautta.

Myös muita eläinten hyvinvointiin vaikuttavia lakeja ja asetuksia on säädetty viime vuosina ja
luvussa viisi käsitelläänkin tarkemmin joitain tärkeimpiä lainsäädännöllisiä keinoja, jotka ovat
avuksi pentutehtailun kitkemisessä. Luku viisi tarkastelee myös viranomaisten toimivaltaa
kansallisen lainsäädännön ja sen myötä annettujen asetusten mahdollistamana.

Luvussa kuusi tuodaan esille ostajan vastuu pentutehtailun mahdollistajana. Yksittäisen osta-
jan roolia tässä rikollisessa kansainvälisessä toiminnassa ei tule väheksyä ja luku tarjoaakin
näkökulmia lemmikkieläimen ostamista harkitsevan yksittäisen kuluttajan vastuuseen ja roo-
liin. Luvussa tuodaan esiin myös ostajan mahdollinen rikosoikeudellinen vastuu, mikäli lem-
mikki on ostettu pentutehtailijalta.

Lopuksi tässä opinnäytetyössä käsitellyt aiheet tuodaan yhteen luvussa seitsemän, jossa tar-
kastellaan onnistuuko työ vastaamaan tutkimuskysymyksiinsä. Luvussa arvioidaan kriittisesti
työssä esitetyn tiedon pohjalta millä keinoin lainsäädäntö rajoittaa lemmikkieläinten hyvin-
vointia heikentävää pentutehtailua ja laitonta maahantuontia. Lisäksi tuodaan esiin jatkotut-
kimukseen liittyvää pohdintaa.

2 Lemmikkieläimen asema yhteiskunnassa

2.1 Eläinoikeus ja eläinten oikeudet

Eläinoikeus on melko uusi, tarkkarajaisesti vielä määrittämätön oikeudenala, joka vallitse-
vassa kaikkien elävien olentojen etuja ajavassa ajassa tarkasteltuna sisältää monia erilaisia
suuntauksia. Eläinoikeuden yleisten periaatteiden tyhjentävä määrittely on hankalaa, sillä en-
sin tulisi päästä yksimielisyyteen eläimen määritelmästä. Onko eläin esine, henkilö vai jokin

muuta? Onko eläimellä samanlaiset oikeudet ja velvollisuudet kuin ihmisellä vai onko se omistettava esine, jota tulee kuitenkin suojella ja hoitaa?

Eläinoikeus kietoutuu eläinten suojelun ja niiden hyvinvoinnin ympärille muodostuneisiin oikeudellisiin kysymyksiin. Oikeudenalana eläimiä käsittelevä oikeus ei ole tarkkarajainen ja se rakentaa kokonaiskuvaa monen eri tieteenalan kentälle. Kaikkea oikeutta, jossa käsitellään eläintä, ei voi sanoa eläinoikeudeksi. Eläimiin liittyvää lainsäädäntöä on paljon, mutta oikeudenalana se hakee vielä paikkaansa varsinkin Euroopassa.¹⁶ Tulee myös tunnistaa, että vaikka eläinoikeus on vasta muotoutumassa oikeudenalaksi, voidaan eläinsuojeluoikeus nähdä jo sellaisena. Eläinsuojeluoikeus on osa eläinoikeutta ja oikeudenalan kokonaisuuden hahmottamisen työkaluna toimii eläinnäkökulma, eli oikeutta tarkastellaan eläimen näkökulmasta käsin ja ihmiskeskeisyydestä luopuen.¹⁷

Eläinten oikeudellista asemaa tarkastellaankin usein joko eläinsuojelun (eng. animal welfare) tai eläinten oikeuksien (eng. animal rights) näkökulmasta. Näissä vastakkaisiksi asettuneissa katsantokannoissa eläinten suojelulla tarkoitetaan sananmukaisesti eläimen suojelua ihmisen toiminnalta, eli kärsimykseltä ja eläintä suojelun kohteena sen hyvinvoinnin edistämisen ollessa sääntelyn tavoite. Eläinten oikeuksilla taas tarkoitetaan eläimen oikeutta saada tunnustetut perusoikeudet, joita ihmisen tulee kunnioittaa. Nämä näkökulmat ovat kuitenkin melko kärjistettyjä ja ne ovat lähestyneet toisiaan viime vuosina. Muiden tieteenalojen ja erityisesti filosofian mukanaan tuoma ymmärrys eläintä kohtaan elollisena ja tuntevana olentona vaikuttaa eläinoikeuden kehitykseen.¹⁸ Eläinoikeus on oikeudenala, joka voidaan nähdä myös eräänlaisena aktivismina ja sosiaalisena hyväksyttävyytenä siitä, miten sallimme eläimiä kohdeltavan. Se sisältää eläinten tunnistamisen oikeudellisessa järjestelmässä, tutkimuksen ja opetuksen oikeudenalalla sekä keinon vaikuttaa lainsäädännöllä sosiaaliseen ja poliittiseen muutokseen.¹⁹

Eläimen nähdään olevan jossain oikeusobjektin ja oikeussubjektin käsitteiden välimaastossa. Oikeustieteessä eläin on perinteisesti nähty objektina, johon kohdistetaan sääntelyä. Tämä ei kuitenkaan ole edes alan asiantuntijoiden yhtenäinen näkemys.²⁰ Filosofisesta ja eläinsuojellullisesta näkökulmasta katsottuna eläin nähdään subjektina, jolla tulisi olla oikeuksia ja vapauksia. Eläin oikeussubjektina ei kuitenkaan tarkoita, että sillä tulisi olla samanlainen asema kuin ihmisellä, mutta sille tulisi tunnustaa joitain oikeuksia.²¹ Toisaalta eläin nähdään ihmisen toiminnasta riippuvaisena ja siihen tulisi kohdistaa huolenpitoa ja suojelua. Rajanveto

¹⁶ Wahlberg 2018, 179-180.

¹⁷ Kurki 2022, 179-181.

¹⁸ Wahlberg 2018, 186-188.

¹⁹ Kivinen 2019, 2.

²⁰ Kurki 2022. Ks. myös Aarnio 2005.

²¹ Wahlberg 2018, 188, 195.

eläimen oikeuksien ja toisaalta ihmisen velvollisuuksien välillä vaikuttaa kysymykseltä, josta ei vielä ole muodostettu yhteiskunnallista konsensusta.

Eläinten oikeuksista puhuttaessa nostetaan usein esiin tuotantoeläinten tai turkiseläinten epäinhimilliset olot. Lemmikkieläimen osa nähdään kaikkien lajien käsittävässä kokonaisuudessa sen verran hyvänä, että edelle menevät merkittävämmistä epäkohdista kärsivien tuotanto- tai turkiseläinten oikeudet, joita puolustaa. Suomessa koettiin 1990-luvulla ensimmäinen eläinoikeuksien puolesta esiin astuneiden aktivistien toiminnan aalto, joka leimasi eläinoikeuksia puolustaneet ”kettutyöt” pitkäksi ajaksi tietynlaiseen lokeroon. Eläinoikeuskeskustelu ei virinnyt näistä lähtökohdista kovin hedelmälliseksi, sillä oppineet ja media leimasivat kaiken eläinaktivismin lähes terrorismin tasoiseksi lain rikkomiseksi.²² 1900-luvun merkittävimpiä kansainvälisiä eläinten oikeuksien puolestapuhujia on ollut australialainen filosofi Peter Singer. Hänen utilitaristisen teoriansa mukaan kaikki elolliset olennot tuntevat kärsimystä, jota täytyisi yrittää minimoida. Ihmisen status eläimiä korkeammassa asemassa ei saisi aiheuttaa lajisortoa ja kärsimystä eläimille. Singerin ajatusten taustalla on yleisesti tuotantoeläinten parempi kohtelu, mutta eettistä ajattelua voidaan soveltaa kaikkia eläimiä koskavaksi.²³

2000-luvulla keskustelu eläinten oikeuksista on käynyt vilkkaana Suomessa. Keskustelua on käyty muun muassa filosofisista, oikeudellisista ja historiallisista lähtökohdista, joissa olennaisina käsitteinä tarkastellaan moraalialueita, ihmisen oikeuksia ja velvollisuuksia eläintä kohtaan sekä eläimen tosiasiallista asemaa oikeussubjektina.

Oikeustieteilijä Aulis Aarnio nostaa vuoden 2005 kirjoituksessaan kärjistäen esiin yksilön oikeuden esineeseen nähden ja argumentoi omistajanoikeudesta, joka takaa vallan tämän omistamaan esineeseen. Hän jatkaa, ettei esineeseen, kuten ei eläimeenkään, voi olla juridista suhdetta, vaan vain omistusoikeus. Oikeudet ovat ihmisten välisiä suhteita, joiden ytimenä on reaktiovallan olemassaolo; omistaja voi esimerkiksi haastaa hänen oikeuttaan loukanneen tahon oikeuteen. Tästä päästään eläinten oikeuksiin, joita reaktiovallan puuttuessa ei Aarnion mukaan voi olla. Kissa ei voi nostaa kannetta omistajaansa kohtaan. Eläin on näin ollen objekti, jonka oikeuksia ajaa esimerkiksi eläinsuojeluviranomainen. Yksilöllä on eläintä kohtaan velvollisuuksia, mutta ne perustuvat Aarnion mukaan moraalisiin, jota eläimellä taas ei ole, sekä yhteiskunnalliseen konsensukseen eläinten hyvinvoinnin ylläpitämisestä.²⁴

Aarnion juridinen näkökulma, jossa eläintä ei arvotettu sen korkeammalle kuin tuolia, kirjoitti monia eriäviä mielipiteitä. Filosofisesta näkökulmasta esitettiin eläinten oikeuksien

²² Nylén 2015, 20-22.

²³ DeMello 2021, 459-460.

²⁴ Aarnio 2005, 5, 7-9.

olevan tärkeä periaate länsimaisissa yhteiskunnissa, joissa eläimille aiheutettava kärsimys ja tuska on tuomittu lainsäädännönkin tasolla. Eläinten oikeus hyvinvointiin nähdään modernissa ajassa ihmisten velvollisuutena, johon liittyy myös moraalista velvollisuudentuntoa.²⁵ Filosofisessa merkityksessä eläinten oikeudet saatetaan nähdä yhtäältä niiden omistusoikeuksista luopumisena, toisaalta niihin kohdistuvien velvollisuuksien, kuten hyvinvoinnista huolehtimisen, korostamisena. Moraaliset näkökulmat eläinten oikeuksia kohtaan korostuvat nykyajassa, jossa yksilöä arvostetaan ja yhteiskunnan toimintaa tarkastellaan kriittisemmin.²⁶

Juridista näkökulmaa edustaa Aarnion ajatus moraalista vain ihmisen käyttäytymistä ohjaavana normistona, joka mahdollistaa moraalisten oikeuksien toteutumisen. Koska eläimellä ei tällaista moraalista käyttäytymiskompassia ole, ei sillä voi myöskään olla moraalisia oikeuksia.²⁷

Historian tutkimus rakentaa vielä yhden tason eläimen asemaa tarkasteltaessa. Momenlaiset eläimet ovat olleet suuressa roolissa menneisyyden eri ajanjaksoina ihmisen rinnalla ja ne nähdään toimijoina, subjekteina. Eläimet ovat olleet paitsi työnteossa apuna, niin myös lemmikkeinä kotitalouksissa ilman sen suurempaa tarkoitusta. Eri yhteiskuntaluokissa on pidetty muun muassa kissoja ja koiria arvostettuina perheenjäseninä ja rakkaina seuralaisina. Eläinhistorian tutkimuksessa ihmistä ei nähdä yksiläjaisena oman tiensä kulkijana, vaan vuorovaikutuksessa muiden lajien kanssa. Ajan saatossa tapahtuneet ja tulevaisuudessa tapahtuvat muutokset eivät kosketa vain ihmistä, vaan mitä suuremmissa määrin myös eläimiä. Näemme tämän jo nyt konkreettisesti, kun eläinlajeja kuolee sukupuuttoon ihmisen toimien vuoksi.²⁸

Eläinten oikeudet ovat 2020-luvulla ajankohtainen aihe, joka herättää keskustelua yhteiskunnan eri tasoilla. Vuoden 2024 alussa voimaan astuva eläinten hyvinvointilaki on pitänyt eläinten aseman arvioinnista käytävää keskustelua pinnalla, ja eläinten oikeudet ovat nousseet eri medioissa esiin. Elokuussa 2023 Suomen eläinoikeusjuristit ry:n laatima kansalaisaloite eläinten oikeuksien lisäämisestä perustuslakiin ylitti 50 000 kannatusilmoituksen rajan ja näin ollen se tulee etenemään eduskuntaan²⁹. Kansalaisaloitteessa ehdotetaan uuden, eläinten perusoikeudet turvaavan, luvun lisäämistä perustuslakiin (731/1999). Aloite esittää, että eläimet tulee perustuslain tasoisesti tunnustaa tuntevina yksilöinä, joiden perusoikeuksia ja hyvinvoinnin vaatimuksia ihmisen tulee kunnioittaa.³⁰

²⁵ Vilkkä 2005, 67, 69.

²⁶ Aaltola 2005, 62, 64.

²⁷ Aarnio 2005, 9.

²⁸ Vuorio & Syrjämaa 2022.

²⁹ Peltonen 2023.

³⁰ Wahlberg, Mathlein, Olsson, Kurki & Litvin 2023.

Eläinoikeus ja eläinten oikeudet ovat tärkeitä näkökulmia, kun pohditaan lemmikkieläinten hyvinvointia heikentävää pentutehtailua. Pentutehtailtu eläin ei ole tehtailijan silmissä niin arvokas, että sen hyvinvoinnista tulisi tarkoituksenmukaisesti huolehtia. Eläin on pentutehtailijalle tavara, joka myydään mahdollisimman suuren tuoton toivossa. Se millä tavalla laki ja yhteiskunnassa vallitseva oikeudellinen näkemys eläimiin suhtautuu, ei välttämättä lopeta pentutehtailijan toimintaa, mutta eläimen vahvempi oikeudellinen asema yhteiskunnan silmissä voisi antaa jonkinlaisen viestin pentutehtailua harjoittavalle toimijalle. Myös esimerkiksi huumausaineiden tai aseiden laitton kauppa on oikeudellisesti tuomittua, mutta se ei estä rikollisten toimintaa näillä aloilla. Pentutehtailua ei saada pelkällä eläimen oikeudellisen aseman tarkentamisella loppumaan, mutta laajempi yhteiskunnallinen keskustelu voisi esimerkiksi herättää pentutehtailun mahdollistajana toimivan ostajakunnan tarkastelemaan omaa rooliaan.

2.2 Eläinten suojelu

Jo antiikin Kreikassa noin 500-luvulla eaa kritisoitiin eläinten kaltoinkohtelua. Eläinten tappamista ihmisen ravinnoksi tai ylipäänsä eläinten pahoinpitelyä vastustivat useat aikansa merkittävät filosofit, kuten Pythagoras ja Empedokles. Eläinten nähtiin olevan mielellisiä olentoja kuten ihmisetkin, eikä esimerkiksi eläinten uhraamista jumalille voitu pitää hyväksyttävänä. Lähtökohtaisesti eläinten kuitenkin nähtiin jo noihin aikoihin olevan olemassa vain ihmistä varten.³¹

Eri aikoina eläinten roolit ovat vaihdelleet uskonnon ja kulttuurin mukaan. Joitain eläimiä on palvottu, joitain pidetty paholaisen ruumiillistumina. Keskiajalla naisia pidettiin noitina, jos heillä oli liian läheinen suhde eläimeen ja katolinen kirkko tuomitsi eläinten pitämisen lemmikkeinä harhaoppisuutena.³² Eläinsuojeluaatteen on katsottu syntyneen 1800-luvulla Englannissa ensimmäisen eläinsuojelulain säätämisen ja eläinsuojeluyhdistyksen perustamisen muodossa. Aate levisi muualle Eurooppaan ja Suomeenkin, jossa jo 1800-luvun alkupuolella puhuttiin eläinten suojelusta. Suomalaisen eläinsuojeluaatteen pioneereja ovat olleet muun muassa J. V. Snellman sekä Zacharias Topelius, jotka vaativat eläimille oikeuksia ja hyvää kohtelua.³³ Laintasoisesti eläinten oikeuksia vahvistettiin vuonna 1864 Keisarillisen Majesteetin Armollisella Asetuksella, jossa eläimen ”tahalla-rääkkäämisestä” seurasi sakkorangaistus. Rikoslakiin (39/1889) eläinrääkkäysasetus liitettiin vuonna 1889.³⁴ Rikoslakiin, jonka luvusta 17 eläinsuojelurikokset nykyään löytyvät, palataan tarkemmin luvussa viisi. Omalta osaltaan eläinten

³¹ Kaski 2020, 44-46.

³² DeMello 2021, 179-180.

³³ Nieminen 2001, 8-10.

³⁴ Nieminen 2001, 13-14.

suojelun periaatteita edisti vuonna 1901 perustettu Suomen eläinsuojeluyhdistys, joka toimii edelleen aktiivisena eläinten hyvinvoinnin puolestapuhujana³⁵.

Nykyaikaiseen eläinsuojelijoiden etiikkaan kuuluu näkemys siitä, että villieläinten tulee saada elää lajinmukaista elämäänsä vapaina eikä eläintarhoissa, tuotantoeläimiä ei tule pitää ahtaissa tiloissa ihmisen ruoaksi kasvatettuna eikä turkiseläimiä epäinhimillisissä häkeissä vain nyljettävän turkkinsa tähden. Samanlaista vastustusta ei kuitenkaan herätä lemmikkieläinten pitäminen ahtaissa asunnoissa vailla lajityypillisen käyttäytymisen mahdollistavia elinoloja, lemmikkieläinten tuotanto tai käyttäminen näyttelyissä.³⁶ Esimerkiksi koiranäyttelyissä palkitaan tuomarien mielestä oikeannäköisiä rotujensa edustajia, vaikka ne kärsisivätkin jalostuksesta johtuvista ongelmista anatomiansa.³⁷ Vaikuttaa siltä, että suhtaudumme eläimiin eri tavoin riippuen siitä, kuinka lähellä ne ovat ihmistä. Voitaneen melko varmuudella sanoa, että suurin osa koiranomistajista ajattelee lemmikkinsä elävän parasta mahdollista elämää ja voivan hyvin. Kun asiaa tarkastellaan lähemmin, näemme ettei lemmikki ehkä pääsekään elämään lajilleen tyypillisesti, se saattaa kärsiä jalostuksen tuomista terveyshaitoista tai olla pentutehtailijalta tietämättömyyttään ostettu viruksia kantava yksilö.

2.3 Eläinten roolit yhteiskunnassa ja lemmikkieläimen historia

Eläimet voidaan kategorisesti jaotella tuotantoeläimiin, lemmikkieläimiin ja villeihin eläimiin. Tuotantoeläiminä voidaan pitää perinteisiä ihmisen ravinnoksi jalostettuja ja tarkoitettuja eläimiä, kuten nautaa, sikaa ja broileria. Lemmikkieläimiä ovat yleisesti ihmisen seura- tai harraste-eläimiksi tarkoitettut eläimet, kuten koira ja kissa. Villieläimiksi taas voidaan määrittellä luonnossa ilman ihmisen vaikutusta elävät eläimet kuten susi, karhu ja hirvi. Kategoriat eivät ole toisiaan poissulkevia, sillä ihminen voi pitää lehmää lemmikin kaltaisena eläimenä ja villieläimiä pidetään esimerkiksi eläintarhoissa ihmisten viihdykkeenä tai niitä saatetaan hoitaa erityisissä villieläinlaitoksissa.

Eläimet ja niiden erilaiset roolit ihmisen rinnalla kautta historian ovat monia moraal- ja arvokysymyksiä sekä tunteita herättävä aihe. Koiraan ihmisen kumppanina ja kallisarvoisena perheenjäsenenä suhtaudutaan eri tavoin kuin ihmisen ravinnoksi pääasiallisesti tarkoitettuun tuotantoeläimeen kuten nautaan. Eläimiä kohdellaan eriarvoisesti sen mukaan, millaisen näkyvyyden ja arvon ne ovat ihmisen silmissä saavuttaneet. Lemmikkieläimen näkyvyys on suurempi ja sen asema lähellä ihmistä takaa eläinsuojelun korkean tason. Kauempana ihmisen näköpiiristä sijaitsevat ja harvemmin kohdattavat eläimet kuten tuotanto- ja koe-eläimet taas eivät nauti samanlaisista suojelun vaatimuksista. Samanlaista eriarvoisuutta tapahtuu, kun

³⁵ Nieminen 2001, 22-24.

³⁶ Turunen 2011, 169.

³⁷ Turunen 2011, 108-109.

säädetään lakeja ja hyvinvointisäädöksiä eläimille. Ketun verkkopohjaisen pienen häkin koko on säädetty laissa, mutta emme hyväksyisi samanlaista pitomuotoa lemmikkikoirallemme.³⁸ Eläinten oikeudet on nähty eri aikoina yhteiskunnan arvomaailmaa mukailevana moraalisenä kompassina ja niitä on yritetty tyhjentävästi luokitella edellä kuvatun kaltaisesti niin filosofien, oikeusoppineiden kuin muidenkin tieteilijöiden näkökulmista.

Villieläinten kesyttäminen ihmisen hyödyksi on alkanut arviolta ainakin 12 000 vuotta sitten. Nopeassa tahdissa tapahtunut evoluution muokkaus sopivia yksilöitä jalostamalla vauhditti muun muassa suden kesyttämistä koiraksi.³⁹ Koiran jalostuksen alkuperäinen ajatus on ollut kesyttää siitä ihmiselle kumppani metsästykseseen, vartiointiin tai paimentamiseen, mutta myös seuraeläimeksi tai esimerkiksi Kiinassa ensisijaisesti ruoaksi. Eläinten kesyttäminen ihmisen tarpeisiin on liittynyt hengissä säilymiseen. Lampaan, naudon ja sian villiesi-isät kesytettiin ja jalostettiin vuosituhansien aikana vastaamaan ihmisen tarpeita, mutta niiden nyky-muotojen paikka ei ole sohvalla ihmisen silitettävänä kuten koiralla.⁴⁰ Lemmikkieläimeksi kesytettyjen eläinten joukossa kissa on hieman poikkeava, sillä huolimatta sen pitkästä historiasta ihmisen lemmikkinä se ei ole koskaan kesyntynyt samanlaiseksi tottelevaiseksi seura-laiseksi kuin esimerkiksi koira. Kissan hyödyt nähtiinkin alun perin sen taidoissa metsästää rotia ja hiiriä.⁴¹

Lemmikkieläimet, tai seuraeläimet, ovat eläimiä, jotka ovat ihmisen kesytettyä ne saaneet paikkansa ihmisen kumppanina. Niille annetaan nimi ja sallitaan eläminen ihmisen kodissa ilman että niitä koskaan syödään. Lemmikkieläin on jalostettu suunnitelmallisesti ihmisen tarpeiden mukaiseksi ja vaikka useimmiten termistä tulee mieleen kissa tai koira, on lemmikeiksi kesytetty monia muitakin lajeja aikojen saatossa. Lemmikin englanninkielinen sana *pet* on tarkoittanut 1400-luvun Englannissa hemmoteltua lasta, eikä kuvaus kovin kaukana nykyisestä lemmikkieläimen hemmottelustakaan ole.⁴² Lemmikien pito yleistyi tavallisten ihmisten keskuudessa 1800-luvulla. Teollisuudenalana erilaiset lemmikkeihin liittyvät ruokatuotteet, tarvikkeet ja palvelut alkoivat myös tuolloin muodostaa valtavaa kaupallista toimintaa, joka tänä päivänä on miljardien bisnes.⁴³

³⁸ Kupsala 2015, 79-80.

³⁹ Turunen 2011, 19-21.

⁴⁰ Turunen 2011, 25-27.

⁴¹ Turunen 2011, 29-30.

⁴² DeMello 2021, 175-177.

⁴³ DeMello 2021, 181-182.

3 Euroopan unionin sääntely - lemmikkieläinten pentutehtailu ja laitton maahantuonti

3.1 Eläinten hyvinvointi Euroopan unionin lainsäädännössä

Euroopan unioni (EU) käyttää toimivaltaansa kaikkien sen jäsenvaltioidensa alueella. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 5 artiklan mukaan toimivalta on unionille annettua erityistoimivaltaa, jonka turvin se antaa jäsenvaltioita sitovia säädöksiä ja päätöksiä.⁴⁴ Jäsenvaltioille on jätetty toimivalta asioissa, joita ei ole perussopimuksissa annettu unionille. EU:n toimivalta on määritelty tarkemmin Euroopan unionin toiminnasta tehdystä sopimuksessa (SEUT).⁴⁵

EU-oikeus on luonteeltaan ylikansallista oikeutta. Unionin perussopimukset ja yleiset oikeusperiaatteet ovat osa ylempiasteista, primääristä, EU-oikeutta. Primäärisestä EU-oikeudesta johdettuun sekundääriseen EU-oikeuteen taas kuuluvat asetukset, direktiivit ja päätökset. Näistä asetus on jäsenvaltioita velvoittavin, sillä SEUT 288.2 artiklan mukaan ”se on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa”. Asetus tulee siis voimaan sellaisenaan kaikissa unionin jäsenvaltioissa välittömästi eikä sen implementoimiseksi tarvita kansallisia lainsäätämistoimia. Asetus myös syrjäyttää kansalliset säännökset, sillä ristiriitoja unionin oikeuden ja kansallisen oikeuden välillä ei voi olla. Tämä EU-oikeuden etusijaperiaate ei jätä jäsenvaltioille liikkumatilaa vaan sen tavoitteena on yhtenäistää unionin tasoista sääntelyä, joka on varsinkin Lissabonin sopimuksen⁴⁶ voimaantulon jälkeen lisääntynyt.⁴⁷

Direktiivit ovat tiettyyn lopputulokseen velvoittavia säädöksiä. Ne koskevat kaikkia jäsenvaltioita ja ne tulee implementoida eli panna täytäntöön asetetun määräajan puitteissa. Direktiivi antaa siis päämäärän, jonka saavuttaakseen jäsenvaltiot voivat käyttää kansallista liikkumavaraansa.⁴⁸ Kolmas EU-oikeuden säädöstyyppejä on päätös, joka koskee yleensä vain tiettyä tahoa, esimerkiksi jäsenvaltiota tai yritystä.⁴⁹

Eläinten hyvinvointi on näkynyt Euroopan unionin toiminnassa jo useiden vuosikymmenten ajan ja EU:n voidaankin sanoa noudattavan tiukkoja normeja, joilla eläinten hyvinvointia pyritään kohentamaan. EU:n eläinsuojelun periaatteet rakentuvat niin kutsutun viiden vapauden varaan, joita ovat vapaus nälästä ja janosta, vapaus epämukavuudesta, vapaus kivusta, vammoista ja sairaudesta, vapaus käyttäytyä luontaisesti sekä vapaus pelosta ja kärsimyksestä.

⁴⁴ Euroopan unionista tehty sopimus (92/C 191/01).

⁴⁵ Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus (2012/C 326/01).

⁴⁶ Lissabonin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamis-sopimuksen muuttamisesta (2007/C 306/01).

⁴⁷ Ojanen 2016, 37-45.

⁴⁸ Ojanen 2016, 45-46.

⁴⁹ Ojanen 2016, 47.

Eläimiin liittyvät normit koskevat tuotantoeläimiä, villieläimiä, laboratorioeläimiä ja lemmikkieläimiä.⁵⁰

Eläinten hyvinvoinnin huomioon ottaminen on alun perin kirjattu Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen. SEUT 13 artikla luo eläinten hyvinvoinnin huomioon ottavaa arvo pohjaa unionin politiikalle ja määrittelee eettisen näkökulman eläinten hyvinvointiin suhtautumiseen. Se toimii myös perustana eläinten hyvinvointia lisäävän lainsäädännön kehittymiselle unionissa ja siihen liittyviä asetuksia ja direktiivejä onkin annettu unionin tasoisesti useita⁵¹. SEUT 13 artikla määrittelee eläinten hyvinvoinnin roolia unionin periaatteena epäsuorasti sisällössään. Muuhun unionin eläinsuojelulainsäädäntöön tutustussa SEUT 13 artikla kuitenkin usein nostetaan eläimiin liittyvän lainsäädännön lähtökohdaksi⁵². Eläinten hyvinvoinnin huomioon ottaminen on lähtökohta myös pentutehtailuun puuttumiselle. Pentutehtailulla tuotetut ja laittomasti maasta toiseen kuljetetut eläimet eivät voi hyvin. Eritasoisten sopimusten ja säädösten sanamuodot vaatia ja vaalia eläinten parempaa hyvinvointia ja suojella niitä tarpeettomalta kärsimykseltä on pohja, jolle tarkempaa valvontaa ja pentutehtailua estävää sääntelyä voidaan rakentaa.

Lemmikkieläinten pentutehtailu ja laitton maahantuonti kietoutuvat perustavanlaatuisella tavalla toisiinsa. Pentutehtailulla tuotettuja lemmikkieläimiä tuodaan laittomasti maahan ja tämän vuoksi käsitteiden yhdistäminen on olennaista. Pentutehtailua tapahtuu myös valtioiden rajojen sisällä ja laitonta maahantuontia tapahtuu myös muille kuin pentutehtailulla tuotetuille eläimille. Useimmiten kuitenkin laittomasti maahan tuodut pennut ovat lähtöisin toisessa valtiossa sijaitsevasta pentutehtaasta⁵³. Seuraavissa alaluvuissa käsiteltävällä lemmikkieläinten laittomalla maahantuonnilla tarkoitetaan pentutehtailtujen eläinten laittoman tuonnin tilanteita.

3.2 Pentutehtailun kansainvälinen mittakaava

Pentutehtailulla tuotettujen lemmikkieläinten määrää on vaikea arvioida maailmanlaajuisesti tai edes Euroopan unionissa. On arvioitu, että laitton pentukauppa on kansainvälisesti lisääntynyt varsinkin COVID19-pandemian aikana, jolloin ihmiset oleskelivat enemmän kotona ja kokiivat haluavansa seurakseen lemmikkieläimen. Pentutehtailun on nähty olevan osa kansainvälistä järjestäytyneitä rikollisuutta, ja lemmikkieläinten kysynnän kasvaessa pandemian aikana rikolliset toimijat pystyivät vastaamaan siihen helposti. Erilaisten lemmikkien kauppaamisen muotojen yksiselitteinen määrittely on kuitenkin hankalaa, sillä sekä laillista, vastuutonta että laitonta kauppaa tehdään paitsi valtioiden sisällä, niin myös kansainvälisenä rajat

⁵⁰ Euroopan parlamentti 2022.

⁵¹ HE 186/2022 vp, 23-24.

⁵² Ks. esim. Euroopan parlamentti 2022.

⁵³ Verohallinto 2020.

ylittävän toimintana. Myöskään järjestäytyneen rikollisuuden tunnistaminen osana pentutehtailua ei ole yksiselitteistä.⁵⁴

On arvioitu, että vuonna 2021 Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaiset omistivat lähes 73 miljoonaa koiraa ja lähes 84 miljoonaa kissaa. Unionin alueella lemmikkieläinten kysyntä saattaa olla jopa 8 miljoonaa eläintä vuosittain ja tästä määrästä osa myydään ja ostetaan laillisesti hyväksytyltä kasvattajalta tai vaatimusten mukaisesti maahan tuotuina. Laitonta pentukauppaa tapahtuu kuitenkin vaikeasti mitattavissa määrin ja se aiheuttaa harmia monella tasolla. Yksittäiselle ostajalle pentutehtailtu lemmikki saattaa paljastua sairaaksi ja käytösongelmaiseksi, kun taas yhteiskunnallisella tasolla pentutehtailu aiheuttaa veropetosten kautta valtioille valtavaa rahallista menetystä.⁵⁵ Laittoman lemmikkikaupan ja pentutehtailun kokonaisuutta on pyritty tarkastelemaan viime vuosina eri keinoin. Vuonna 2018 tehdyn tutkimuksen mukaan havaittiin erään unkarilaisen pentutehtailijan myyneen arviolta 20 000 pentua vuoden aikana ulkomaille ja tienanneen 28 miljoonaa puntaa (noin 32,8 miljoonaa euroa). Pentuja ei ollut rekisteröity eikä niiden terveydestä ollut huolehdittu.⁵⁶ Eräiden arvioiden mukaan yksittäinen pentutehtailija voi tienata laittomalla pentukaupalla miljoona puntaa (noin 1,2 miljoonaa euroa) vuosittain tuomalla Itä-Euroopasta viisi pentua viikoittain Isoon-Britanniaan.⁵⁷ Tulee tiedostaa, että nämä ovat vain yksittäisiä esimerkkejä valtavan rikollisen toiminnan mittakaavassa, jonka suuruusluokkaa ei pystytä tarkasti arvioimaan.

Laiton pentukauppa ja pentutehtailu on valtavista negatiivisista seurauksistaan huolimatta jäänyt vähemmän tutkituksi aiheeksi. Kansainvälisen, valtioiden rajoja ylittävän luonteensa vuoksi tarkkojen selvitysten teko on hankalaa, minkä lisäksi tätä rikollista toimintaa ei tunneta viranomaisten tai päättäjien keskuudessa eikä näin ollen myöskään priorisoida korkealle päätöksenteossa. Lemmikkieläinten kaupan läpinäkyvyys ja eläinten jäljitettävyyys ovat yhteisen säännöstelyn ohella tärkeitä keinoja estää lemmikkien laitonta kauppaa. Kansainvälinen yhteistyö ja valtioiden rajoilla tapahtuva kontrollointi vaativat lainsäädännöllisiä toimia, jotta tätä rikollista toimintaa voidaan estää.⁵⁸

3.3 Eläinterveyssäännöstö ja lemmikkieläinasetus

Pentutehtailulla tuotetut ja laittomasti maahantuodut eläimet voivat levittää tauteja, jotka johtuvat puutteellisista rokotuksista ja huonoista kasvatusolosuhteista. Euroopan parlamentin ja neuvoston antama asetuksentasoinen eläinterveyssäännöstö on annettu vuonna 2016 ja se uudisti aiemmin hajanaista direktiivien viidakkoa, jolla pyrittiin vastustamaan eläintauteja.

⁵⁴ Maher & Wyatt 2021, 507-508.

⁵⁵ European Commission 2023.

⁵⁶ Maher & Wyatt 2021, 511.

⁵⁷ Maher & Wyatt 2019, 11.

⁵⁸ Maher & Wyatt 2021, 521-522.

Asetus tuli voimaan vuonna 2021 ja sen tarkoituksena on muodostaa selkeämpi kehys eläintauteihin liittyvälle sääntelylle. Direktiiveistä asetuksentasoiseksi säätelyksi muuttunut eläinterveys sääntö toimii tehokkaampana muotona jäsenvaltioiden yhdenmukaiselle toiminnalle. Euroopan komission ehdottaman ja Euroopan parlamentin sekä neuvoston käsittelemän eläinterveys sääntöön antamisen jälkeen on komissio valmistanut ja antanut useita siihen liittyviä säädöksiä. Nämä säädökset liittyvät tarttuvien eläintautien luokitteluun, niiden ehkäisyyn ja torjuntaan, sekä seurantaan ja hävittämiseen.⁵⁹

Eläinten tuontiin EU-alueelle liittyvät vaatimukset eläintautien leviämisen näkökulmasta on sisällytetty eläinterveys sääntöön osaan viisi (V). Siinä on määritelty jäsenvaltioille vaatimukset, joiden perusteella ne voivat sallia unionin ulkopuolelta tulevia eläimiä, sukusoluja ja alkioita sekä eläinperäisiä tuotteita alueelleen. Eläinterveys sääntöön osassa kuusi (VI) säädetään lemmikkieläinten ei-kaupallisesta siirtämisestä, eli kun eläin matkustaa omistajansa kanssa tai viiden päivän sisällä, eikä eläimen tarkoituksena ole vaihtaa omistajaa. Lisäksi tällaisen ei-kaupallisen siirron aikana lemmikkieläimiä saa yhdellä valtuutetulla henkilöllä olla enintään viisi, elleivät tietyt edellytykset täyty.

Erityisesti lemmikkieläimiin liittyvä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 576/2013 (lemmikkieläinasetus) on annettu vuonna 2013 ja vaikka se onkin kumottu eläinterveys sääntöllä, sovelletaan sitä siirtymäsääntöjen mukaisesti 21.4.2026 asti. Lemmikkieläinasetuksella säädetään vaatimuksista, joiden tulee täytyä, kun eläimiä siirretään jäsenvaltiosta toiseen tai kolmansista maista unionin jäsenvaltioon. Vaatimukset liittyvät erityisesti tunnistusmerkintään, rokotuksiin ja tunnistusasiakirjoihin. Unionin ulkopuolisen maan, josta eläintä ollaan tuomassa, tulee täyttää vielä lisävaatimuksia erityisesti raivotaudin leviämisen estämiseen liittyen.⁶⁰

3.4 Lemmikkieläinten ei-kaupallinen siirto Suomeen

Lemmikkieläimet voivat liikkua maasta toiseen eri tuonti- ja siirtoehtojen mukaan. Ehdot vaihtelevat sen mukaan, ollaanko eläintä tuomassa EU:n ulkopuolelta vai toisesta jäsenvaltiosta. Lisäksi tuonti- ja siirtoehtoihin vaikuttaa se, onko kyseessä kaupallinen vai ei-kaupallinen toiminta, eli ollaanko eläintä myymässä tai luovuttamassa eteenpäin maasta toiseen liikkuttamisen jälkeen vai ei. Seuraavaksi tarkastellaan ehtoja ja velvoitteita, kun lemmikkieläintä ollaan tuomassa tai siirtämässä Suomeen unionin ulkopuolelta, sekä toisesta unionin jäsenvaltiosta.

⁵⁹ HE 175/2020 vp, 4-6.

⁶⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 576/2013 lemmikkieläinten muista kuin kaupallisista siirroista ja asetuksen (EY) N:o 998/2003 kumoamisesta.

Lemmikkieläimen siirto tarkoittaa sitä, että eläin matkustaa maasta toiseen joko omistajansa kanssa samaan aikaan tai viiden päivän sisällä omistajansa matkasta, eikä matkan tarkoituksena ole omistajanvaihto. Eläimiä saa olla enintään viisi. Nämä tilanteet ovat edellä mainittujen eläinterveys säännösten sekä pian kumoutuvan lemmikkieläinasetuksen mukaisia muita kuin kaupallisia siirtoja (ei-kaupallisia siirtoja) ja säännöksiä sovelletaan erikseen listatuilta muilta alueilta tai kolmansista maista jäsenvaltioihin suuntautuviin siirtoihin.⁶¹

Kun eläintä ollaan siirtämässä ei-kaupallisten ehtojen mukaan EU:n ulkopuolelta Suomeen, tulee noudattaa eläinterveys säännösten kuudennen osan säännöksiä. Niiden mukaan lemmikkieläimen tulee olla joko mikrosirutettu tai tunnistustatuoitu, rokotettu raivotautia vastaan riippuen lähtömaan tilanteesta, sekä tarkastettu lähtömaan virkaeläinlääkärin toimesta EU:n hyväksymän terveystodistuksen mukaisesti. Lisäksi omistajan tulee tehdä ilmoitus eläimen siirron ei-kaupallisuudesta. Eläimen alkuperäiset rokotus- ja tunnistusasiakirjat tulee olla sen mukana, kuten myös eläinlääkärin laatima EU-terveystodistus.⁶² Suomessa toimivaltainen EU:n ulkopuolelta tulevien lemmikkieläinten siirtoja tarkastava viranomais on Tulli.⁶³ Mikäli eläin saapuu lentorahtina Helsinki-Vantaan lentoaseman kautta, sille saatetaan tehdä raja-eläinlääkärintarkastus. Tästä päättää Ruokavirasto, jolle eläimen asiakirjat tulee etukäteen lähettää.⁶⁴

Lemmikkieläimen muulla kuin kaupallisella siirrolla EU-maasta Suomeen tarkoitetaan sitä, että eläintä ei myydä tai luovuteta uudelle omistajalle matkan jälkeen. Tällaisen siirron vaatimuksena on, että omistaja matkustaa viiden päivän sisällä eläimen matkustamisesta, muutoin siirto katsotaan kaupalliseksi. Tuontivaatimukset eläintä jäsenvaltioiden välillä liikuttaessa ovat samankaltaiset kuin unionin ulkopuoleltakin tuotaessa, mutta eläinten enimmäismäärän, tunnistusmerkinnän ja raivotautirokotuksen lisäksi eläimellä tulee olla mukanaan lemmikkieläinpassi.⁶⁵ EU-alueen sisällä tapahtuviin muihin kuin kaupallisiin siirtoihin sovelletaan vielä voimassa olevaa lemmikkieläinasetusta.

3.5 Lemmikkieläinten kaupallinen tuonti Suomeen

Lemmikkieläimen tuonti EU-alueen ulkopuolelta Suomeen tarkoittaa tilannetta, jossa eläimen omistaja ei matkusta siirron ehtojen kaltaisesti samaan aikaan tai viiden päivän sisällä, eläin luovutetaan tai myydään uudelle omistajalle tuonnin jälkeen tai eläimiä on enemmän kuin viisi. Tällaisen tuonnin katsotaan olevan kaupallista tuontia. Lemmikkieläimen tuonnille EU-alueelle on tarkat ehdot, jotka koskevat kissoja, koiria ja frettejä. Ehdot liittyvät eläinten

⁶¹ Ruokavirasto 2023a.

⁶² Ruokavirasto 2023a.

⁶³ Ruokavirasto 2023a.

⁶⁴ Tulli 2023a.

⁶⁵ Ruokavirasto 2022b.

siirron kaltaisesti tunnistusmerkintään, rokottamiseen raivotautia vastaan ja EU-terveystodistukseen. Lemmikkieläimen tuonnin yhteydessä vaaditaan eläinlääkärin rajatarkastus, joka tehdään ensimmäisessä EU-maassa, johon eläin saapuu. Lisäksi eläimellä tulee olla mukanaan rokotus- ja tunnistusmerkintäasiakirjat, sekä eläinlääkärin myöntämä EU-terveystodistus.⁶⁶ Mikäli eläin tuodaan maahan unionin ulkopuolelta, tulee sen lähtömaan olla erikseen määritellyllä listalla. Tämä lista löytyy Euroopan komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2021/404 liitteestä 8 (VIII). Tietyistä kolmansista maista lemmikkieläimiä unioniin tuotaessa niiltä vaaditaan lisäksi raivotaudin vasta-ainetutkimus.⁶⁷

Kun lemmikkieläimiä tuodaan kaupallisessa tarkoituksessa Suomeen tulee eläimellä olla tunnistusmerkintä sekä sitä vastaava EU-lemmikkipassi. Lisäksi eläimeltä vaaditaan TRACES-terveystodistus, josta käyvät ilmi ajantasainen rokotus- ja terveystilanne, sekä eläimen siirron ehtojen täyttyminen. Lemmikkieläimen ostajalla on vastuu pyytää TRACES-terveystodistus nähtäväkseen ja varmistua muutoinkin ostamansa pennun laillisesta tuonnista. Kissojen ja koirien tulee olla rokotettu raivotautia vastaan vähintään 12 viikon ikäisenä ja rokotuksesta tulee olla kulunut vähintään kolme viikkoa ennen kuin eläin voidaan tuoda Suomeen. Tämä tarkoittaa, että alle 15 viikkoista kissan- tai koiranpentua ei voi tuoda Suomeen.⁶⁸

EU:ssa tulee noudattaa kaupallisen sisämarkkinasiirron vaatimuksia, ja osa Suomeen kaupallisessa tarkoituksessa tuoduista pennuista täyttääkin ne. Maahantuojan rekisteröityminen, eläimen mikrosiruttaminen yksilöintitunnistamisen keinona, rabiesrokotus, loislääkitys ja hyväksytyn eläinlääkärin tarkastus, sekä lemmikkieläinpassi ja ilmoitus TRACES-järjestelmään ovat osa EU:n lainsäädäntöä, joka koskee sen kaikkia jäsenvaltioita. Kolmansista, erikseen hyväksytyistä, maista tuotavilta pennuilta vaaditaan lisäksi raivotautivasta-ainetutkimus.⁶⁹

Eläimiin liittyvien vaatimusten lisäksi myös niiden kuljetukseen kohdistuu tiettyjä ehtoja. Euroopan neuvoston asetusta (EY) N:o 1/2005 (eläinkuljetusasetus) sovelletaan unionin alueella tapahtuviin kaupallisiin selkärankaisten eläinten kuljetuksiin.⁷⁰ Eläinkuljetusasetus edellyttää tiettyjen ehtojen täyttymistä kuljetuksen olosuhteisiin, kuljetusasiakirjoihin ja kuljettajaan liittyen.⁷¹ Eläinten kuljetuslain (1429/2006) 23 §:n mukaan Suomessa eläinkuljetusasetuksen säädösten toteutumista ohjaa ja valvoo Maa- ja metsätalousministeriö, sekä lain 24 §:n

⁶⁶ Ruokavirasto 2023b.

⁶⁷ Euroopan komission täytäntöönpanoasetuksesta (EU) 2021/404 sellaisten kolmansien maiden, alueiden tai niiden vyöhykkeiden luetteloiden vahvistamisesta, joista eläinten, sukusolujen ja alkioiden ja eläinperäisten tuotteiden saapuminen unioniin on sallittua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 mukaisesti.

⁶⁸ Haikka 2022.

⁶⁹ HE 186/2022 vp, 31.

⁷⁰ Euroopan neuvoston asetus (EY) N:o 1/2005 eläinten suojelusta kuljetuksen ja siihen liittyvien toimenpiteiden aikana sekä direktiivien 64/432/ETY ja 93/119/EY ja asetuksen (EY) N:o 1255/97 muuttamisesta.

⁷¹ Ruokavirasto 2018.

mukaan Ruokavirasto (ent. Elintarviketurvallisuusvirasto). Eläinkuljetusasetuksen edellyttämiä eläinkuljettajalupia haetaan eläinten kuljetuslain 16 §:n mukaan aluehallintovirastolta (ent. lääninhallitus) ja luvan edellytyksinä ovat eläinkuljetusasetuksen 10 ja 11 artiklan mukaiset vaatimukset.

Samaan aikaan, kun unionissa ja sen jäsenvaltioissa tunnistetaan osittain ongelmat eläinten laittomasta maahantuonnista ja kaupasta, on kolikon toisella puolella tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaate, sekä luottamus kilpailun hyötyihin vapaille markkinoilla. Jäsenvaltioiden toteuttamat kansalliset säädökset saattavat vaihdella suurestikin ja tämä vaikuttaa eläinten hyvinvoinnin tilaan sen mukaan, kaupataanko niitä löyhemmän vai tiukemman säännöstelyn alla olevaan maahan.⁷²

Lemmikkieläinten pentutehtailun tunnistamisessa on monia ongelmia. Etelä-Suomen aluehallintoviraston läänineläinlääkäri Sari Haikka on seurannut varsinkin korona-pandemian aikana lisääntyntä koiranpentujen laitonta maahantuontia ja epäiltyjä pentutehtailutapauksia. Eläinten kaupallista tuontia yritetään saada näyttämään ei-kaupalliselta, eli Suomeen myytäväksi tuodut pennut pyritään saamaan näyttämään siltä, että ne tuodaan itselle. Vaadittavat terveystodistuksetkin saattavat olla kunnossa ja tuonti näyttää lailliselta. Rajaviranomaisten tulisi kuitenkin huomata säännöllinen, useita eläimiä kerrallaan sisältävä tuonti, jonka voitaisiin epäillä olevan kaupallista toimintaa, josta tulisi maksaa verot ja tehdä asianmukaiset ilmoitukset.⁷³ Myös poliisissa on huomattu pentutehtailujen lemmikkien mukanaan tuomat ongelmat. Varsinkin Virosta yritetään tuoda Suomeen koiranpentuja joko salaa tai ”pesten” ne näyttämään suomalaisilta. Laittomasti ja salaa maahantuodut lemmikkieläimet ovat paitsi riski mahdollisten eläintautien levittämisen kannalta, myös osa rikollista toimintaa, josta kärsii koko yhteiskunta.⁷⁴

3.6 TRACES-järjestelmä

TRACES-järjestelmä sai alkunsa Euroopan komission vuonna 1997 tunnistamasta tarpeesta eläinten liikkumisen tarkemmalle jäljitettävyydelle. Maaliskuussa 2004 Euroopan komission päätöksellä 2004/292/EY TRACES-järjestelmän käyttöönotosta päätettiin jäsenvaltioiden järjestelmän käytön aloittamisesta ja käytön aikataulusta sekä järjestelmään rekisteröitävistä tiedoista⁷⁵. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 2017/625 (virallista valvontaa koskeva asetus)⁷⁶ mukaisesti komission vuonna 2019 antamalla täytäntöönpanoasetuksella

⁷² European Commission 2015, 39.

⁷³ Haikka 2020.

⁷⁴ Hietala 2020.

⁷⁵ Komission päätös 2004/292/EY Traces-järjestelmän käyttöönotosta ja päätöksen 92/486/ETY muuttamisesta.

⁷⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625 virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä

vahvistettiin eläinterveys säännösten mukaisen sähköisen tietojärjestelmän, eli TRACES-järjestelmän, perustamisesta ja käytöstä.⁷⁷ Vuonna 2023 TRACES-järjestelmä on käytössä 90 maassa. Se mahdollistaa paperittoman ja sähköisen tiedonkulun siirrettävästä eläimestä sekä eläimen liikkeen jäljittämisen sitä siirrettäessä maasta toiseen. Sähköisen järjestelmän ansiosta väärennettyjen asiakirjojen tunnistaminen on helpompaa ja viranomaisten yhteistyö sujuvampaa.⁷⁸

TRACES-järjestelmä on kansainvälinen, eläinten jäljitettävyyttä parantava järjestelmä, johon eläin tulee rekisteröidä, kun sitä ollaan tuomassa maahan kaupallisessa tarkoituksessa. Se on lyhenne sanoista Trade Control and Expert System ja sitä ylläpitää Euroopan komissio. TRACES-järjestelmän avulla pyritään valvomaan eläinten liikkeitä EU:n sisämarkkinoilla ja niitä tuotaessa unionin alueelle kolmansista maista tai vietäessä unionin ulkopuolisiin maihin. Eläinten lisäksi TRACES-järjestelmää käytetään myös kasvien ja rehun, sekä eläin-, luomu-, kasvi- ja puutuotteiden jäljittämisen ja valvonnan varmentamisessa.⁷⁹ Kaupallisessa tarkoituksessa eläimiä maahantuovan tahon on rekisteröidyttävä järjestelmään etukäteen. Järjestelmään syötettyjen tietojen jälkeen eläinlääkäri laatii lähtömaassa eläimelle terveystodistuksen kaksi vuorokautta ennen siirtoa.⁸⁰

Kissat ja koirat tulee rekisteröidä TRACES-järjestelmään, kun niitä siirretään kaupallisessa tarkoituksessa maasta toiseen. Rekisteröintien määrä ei kuitenkaan vastaa todellista määrää eläimiä, joita liikutellaan maiden välillä.⁸¹ Kun eläinten liikkumista ei rekisteröidä, eivät välttämättä muutenkaan niiden terveyteen ja tautien tutkintaan liittyvät vaatimukset täyty. Tämä taas kasvattaa riskiä eläintautien hallitsemattomasta leviämisestä, kun vaatimukset täyttävää eläinlääkärin tarkistusta ei tehdä ja vaaralliset taudit, kuten raivotauti, saattavat päästä leviämään maihin, joissa sitä ei aiemmin ole ollut.⁸²

TRACES-järjestelmä on erinomainen eläinten kaupallista tuontia seuraava ja valvova työkalu. Se vaikeuttaa pentutehtailijoiden ja eläimiä laittomasti maahantuovien tahojen toimintaa,

ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 999/2001, (EY) N:o 396/2005, (EY) N:o 1069/2009, (EY) N:o 1107/2009, (EU) N:o 1151/2012, (EU) N:o 652/2014, (EU) 2016/429 ja (EU) 2016/2031, neuvoston asetusten (EY) N:o 1/2005 ja (EY) N:o 1099/2009 ja neuvoston direktiivien 98/58/EY, 1999/74/EY, 2007/43/EY, 2008/119/EY ja 2008/120/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004, neuvoston direktiivien 89/608/ETY, 89/662/ETY, 90/425/ETY, 91/496/ETY, 96/23/EY, 96/93/EY ja 97/78/EY ja neuvoston päätöksen 92/438/ETY kumoamisesta (virallista valvontaa koskeva asetus).

⁷⁷ European commission 2023b.

⁷⁸ European commission 2023c.

⁷⁹ Ruokavirasto 2023c.

⁸⁰ Aluehallintovirasto 2021.

⁸¹ European Commission 2015, 25.

⁸² European Commission 2015, 26-27.

sillä sähköistä, kansainvälistä tunnistusjärjestelmää on vaikeampi kiertää. Sähköisten asiakirjojen väärentäminen ei ole yhtä helppoa kuin paperisten ja lisäksi lähtömaan eläinlääkärin tarkastusta ei voi välttää. Tulee kuitenkin ottaa huomioon, että ammatikseen rikollista lemmikkieläinten pentujen salakuljettamista ja pentutehtailua harrastavat toimijat keksivät kyllä keinoja järjestelmän kiertämiseen. Lemmikkieläinten kuljettamisen naamioiminen siirroksi, eli itselle tuotavaksi, saattaa edelleen yleistyä pentutehtailijoiden keskuudessa. Lisäksi pentujen salakuljetus eli esimerkiksi laatikoihin auton tavaratilaan piilottaminen saattaa yleistyä. Lemmikkieläimen ostajan tulisi pyytää ulkomailta tuodusta pennusta nähtäväkseen TRACES-todistus, sillä se on yksi harvoista keinoista varmistaa eläimen tuonnin vaatimusten täyttyminen. Ostajan vastuuta pentutehtailun kitkemisessä tarkastellaan laajemmin luvussa kuusi. Lisäksi viranomaisten valvonta ja kansainvälinen yhteistyö ovat avainasemassa lemmikkieläinten siirtojen ja tuontien lainmukaisuutta valvottaessa ja tähän viranomaistyöhön tulisikin lisätä resursseja.

3.7 Eläinten hyvinvointi kuljetuksen aikana

Eläinten suojelua kuljetuksen aikana tavoitellaan jo edellä mainitulla, vuonna 2017 voimaan tulleella Euroopan parlamentin ja neuvoston antamalla virallista valvontaa koskevalla asetuksella. Se yhtenäistää maatalous- ja elintarvikeketjun valvonnan kokonaisuutta, joka aikaisemmin oli hajautettu useiden asetusten ja direktiivien varaan⁸³. Virallista valvontaa koskevan asetuksen pääasiallisena tehtävänä on säätää jäsenvaltioiden nimeämien toimivaltaisten viranomaisten toiminnasta, jotta muun muassa eläimiin liittyviä tunnistettuja riskejä valvottaisiin virallisesti. Asetuksen 9 artiklassa mainitaan, että virallisen valvonnan tulee olla säännöllistä, riskiperusteista ja sopivalla tiheydellä toteutettua. Kuten edellä mainittu, eläinten kuljetuksessa nähdään yleisesti olevan paljon ongelmia ja lemmikkieläinten kuljetuksen riskinä on erityisesti tautien leviäminen hallitsemattomasti. Lemmikkieläinten hyvinvointi kuljetuksen aikana voi vaarantua erityisesti silloin, kun kuljetuksen suunnittelu ja toteutus on järjestetty huonosti, jolloin kuljetusolot vaikuttavat eläinten kliiniseen ja psyykkiseen tilaan.⁸⁴ Virallista valvontaa koskeva asetus kattaa laajemmin virallisella valvonnalla tapahtuvia toimia, joilla pyritään muun muassa seuraamaan ja torjumaan eläintauteja⁸⁵.

Eläinten suojelua kuljetusten aikana on selvitetty Euroopan parlamentin asettaman tutkintavaliokunnan, Committee of Inquiry on the Protection of Animals during Transport, toimesta. Vuonna 2020 perustetun ja vuonna 2021 loppuraporttinsa antaneen valiokunnan tehtävä oli tarkastella laiminlyöntejä ja ongelmia, joita eläinten kuljetusten aikana tapahtuu sekä esittää konkreettisia toimia eläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi kuljetusten aikana. Raportti

⁸³ HE 175/2020 vp, 15.

⁸⁴ European Commission 2015, 26-27.

⁸⁵ HE 175/2020 vp, 15.

tarkasteli eläinkuljetusten ongelmakohtia eläinkuljetusasetuksen toteutumisen näkökulmasta ja huomioiden, millaisen liikkumavaran asetus antaa jäsenvaltioille toteuttaa kuljetuksiin liittyvää tiukempaa sääntelyä ja valvontaa.⁸⁶ Vaikka valiokunnan selvitys kohdistuu suurelta osin tuotantoeläinten kuljetuksiin, voidaan sitä soveltaa myös lemmikkieläinten kuljetuksiin.

Valiokunta tuli lopputulokseen, jonka mukaan eläinten kuljetusta koskeva EU-säännöstö on vanhentunut, harhaanjohtavaa ja huonosti valvottua. Erityisesti kuljetustilojen ahtaus, ruoan tai nesteen puute, sekä huonokuntoisten eläinten kuljetus nousivat esiin rikkomuksina kuljetussääntöjä vastaan. Lisäksi huomioitiin kuljetusaikojen olevan liian pitkiä, kulkuneuvojen epäsoivia sekä lämpötilojen liian matalia tai korkeita. Valiokunta huomautti myös erikseen, että kaikkien eläinten kuljetusolojen tulisi olla tasapuolisesti yhtä hyvät riippumatta kuljetettavan eläimen kaupallisesta arvosta. Yhteiskunnallisen näkökulman valiokunnan työkentelyyn toi unionin jäsenvaltioiden kansalaisten keräämä miljoonan allekirjoituksen Stop the trucks -kampanja, jossa esitettiin huoli eläinten liian pitkistä kuljetuksista. Valiokunta vaati EU:ta parantamaan lainsäädäntöään eläinten kuljetuksista, sekä valvomaan ja rankaisemaan sen rikkojia. Se huomautti myös jäsenvaltioiden eläinkuljetusten valvonnassa olevan suuria eroja maiden välillä ja ehdotti uusien teknologioiden käyttöönottoa keräämään tietoja ja valvomaan kuljetuksia elektronisesti, jolloin valvonta ja riskien analysointi helpottuisi.⁸⁷

Lemmikkieläinten näkökulmasta pentutehtailulla tuotettujen eläinten kuljetuksessa on paljon niiden hyvinvointia heikentäviä tekijöitä. Pentuja kuljetetaan usein laittomasti ja salaa, jolloin kuljetusolot ovat epäasianmukaisia ja pentujen terveyttä vaarantavia. Kuten aiemmin todettu, pentutehtailijalle yksittäisen pennun kuolema huonojen kuljetusolojen vuoksi ei ole merkittävää. Kansainvälisiä kuljetuksia paremmin ja järjestelmällisemmin valvomalla pentutehtailijoita voitaisiin tavoittaa nykyistä enemmän. Varsinkin unionin alueella tapahtuvaa valvontaa tulisi tehostaa yhteistyössä jäsenvaltioiden kesken. Toisaalta on ymmärrettävää, että valvonnan resursseja kohdistetaan esimerkiksi laittomaan huume- ja asekauppaan, mutta eläinten salakuljettamisen ollessa jatkuvasti kasvava kansainvälinen ongelma, olisi valvonnan kohdistaminen myös sen kitkemiseen toivottavaa. Nykyisenkaltaisessa koronapandemian jälkeisessä ajassa ymmärretään eläinten levittämien tautien riskit hyvin ajankohtaisesti. Pentutehtailulla tuotettujen eläinten levittäessä vaarallisia ja tarttuvia tauteja voisi ajatella leviämisen estämisen keinojen nousevan prioriteettilistalla korkeammalle.

⁸⁶ Buda & Carvalhais 2021.

⁸⁷ Buda & Carvalhais 2021, 9-20.

4 Suomen eläinsuojelulainsäädäntö ja sen uudistaminen

4.1 Vanha eläinsuojelulaki

Eläinsuojelulaki (247/1996) oli keskeinen kansallinen puitelaki lähes 30 vuotta, ja se sisälsi yleiset vaatimukset eläinten pidolle ja kohtelulle. Lakia oli täydennetty ja täsmennetty laajasti erilaisilla asetuksilla, säädöksillä ja säännöksillä.⁸⁸ 1.3.2023 eduskunnan täysistunto hyväksyi lain eläinten hyvinvoinnista, joka astuu voimaan 1.1.2024⁸⁹. Seuraavaksi tarkastellaan pian vanhentuvaa eläinsuojelulakia ja sen sisältämiä säännöksiä lemmikkieläinten ja pentutehtailun näkökulmasta. Tästä vuoden 1996 laista käytetään termiä vanha eläinsuojelulaki. Myöhemmin käsittelemään otettavaa uutta lakia eläinten hyvinvoinnista kutsutaan eläinten hyvinvointilaiksi.

Kun vanhaa eläinsuojelulakia valmisteltiin 1990-luvun alussa, eläimiin liittyvät asenteet olivat hyvin erilaisia kuin nykyisin. Tietous eläinten kyvystä kokea ja tuntea on noista ajoista kasvanut ja ihmisten käsitys eläinten hyvästä kohtelusta muuttunut. Eläinsuojelullisia näkökulmia otetaan yhä vahvemmin esiin ja keskustelu eläinten oikeuksista on vahvistunut.⁹⁰ Kun kohta vanhentuvaa eläinsuojelulakia valmisteltiin 1990-luvulla, voimassa oli vuonna 1971 voimaan tullut eläinsuojelulaki (91/71). 1970-luvun jälkeen tietous eläimistä ja niiden hyvinvoinnista oli ottanut harppauksia 1990-luvulle tultaessa, aivan kuten tietous ja ymmärrys ovat lisääntyneet 1990-luvulta 2020-luvulle tultaessakin. Vanhan eläinsuojelulain esitöissä 1990-luvulla tunnistettiin monia eläinten hyvinvointia heikentäviä tekijöitä, joihin lain uudistuksella tavoiteltiin muutosta. Nähtiin, että eläinten suojele tarpeettomalta kärsimykseltä ja julmalta kohtelulta ei ollut enää riittävää, vaan eläinten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen nostettiin esiin. Oman muutospainensa tuolloiselle lainsäätämislle aiheutti Euroopan yhteisön (nyk. Euroopan unioni) vaatimukset jäsenmailleen.⁹¹ Vanhan eläinsuojelulain esikuvina on sen esitöiden mukaan ollut muiden Pohjoismaiden vastaavat, 1990-luvun alussa voimassa olevat, lait, joissa kaikissa lähtökohtana on ollut eläinten hyvän kohtelun edistämisen ja tarpeettoman kärsimyksen välttämisen periaatteet.⁹²

Lemmikkieläimet on vanhassa eläinsuojelulaissa otettu huomioon yleisluontoisesti kaikki eläimet kattavalla sääntelyllä. Luvun 1 yleisissä säännöksissä ja luvun 2 eläintenpitoon liittyvissä säännöksissä puhutaan kaikista eläimistä yhteisellä termillä, vaikka myös tuotantoeläimistä ja luonnonvaraisista eläimistä säädetään. Voitaneen olettaa, että nykymuotoinen valtava laittoman eläinten maahantuonnin ja pentutehtailun toiminta ei vaatinut 1990-luvulla vielä

⁸⁸ HE 186/2022 vp, s. 11-12.

⁸⁹ Maa- ja metsätalousministeriö 2023a.

⁹⁰ Kivelä 2017, 14-15.

⁹¹ HE 36/1995 vp, 3.

⁹² HE 36/1995 vp, 10-12.

laintasoisia toimenpiteitä. Vanhan eläinsuojelulain 28 §:ssä säädetään eläinten maahantuonnista yleisluontoisella tavalla. Muutoinkin vanha eläinsuojelulaki jättää paljon liikkumatilaa erilaisten termien tulkinnassa. Eläin on laissa ihmisen käytön kohde ja objekti, johon kohdistetaan suojelua. Sen puntarointi, miten suojelu tarpeettomalta kärsimykseltä tai hyvinvoinnin edistäminen määritellään, on jäänyt ihmisen subjektiivisen harkinnan varaan.⁹³

4.2 Lain muutostarve ja uuden eläinten hyvinvointilain valmistelu

Vanhaa eläinsuojelulakia on muutettu sen voimaantulon jälkeen 21 kertaa ja vaikka muutokset ovat johtuneet suurelta osin unionin lainsäädännön luomasta paineesta, on tarve myös lain kokonaisuudistukselle ollut läsnä. Uudistuksella lähdettiin tavoittelemaan nykyaikaista ja selkeää eläinten hyvinvoinnin paremmin huomioon ottavaa lakia, joka varmistaisi myös EU:n säädösten tehokkaan täytäntöönpanon.⁹⁴

Työ vanhan eläinsuojelulain uudistamiseksi aloitettiin jo vuonna 2010 asettamalla työryhmä uuden lain esityksen laatimiseksi, sekä alettiin tehdä erilaisia selvityksiä ja kyselyitä. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläinten hyvinvoinnista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 154/2018 vp) annettiin eduskunnalle 27.9.2018, mutta sitä ei ehditty käsitellä loppuun vaalikauden päättyessä 16.4.2019. Uudessa, vuoden 2022, hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi eläinten hyvinvoinnista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 186/2022 vp) lain valmistelytyö pohjaa aikaisempaan esitykseen, mutta siihen on tehty joitain Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyviä muutoksia.⁹⁵

Yleisellä tasolla lain esivalmistelutöissä tunnistetaan ja tunnustetaan eläinten muuttunut asema yhteiskunnassa. Eläimiin liittyvä arvopohja nojaa eettisiin periaatteisiin ja niiden hyvinvoinnista huolehtimisen korostamiseen. Lainsäädännöllisesti sekä kansallisella että unionin tasolla on jo aiemmin säädetty ihmisen moraalisen velvollisuudesta kunnioittaa eläimiä. Tämä eläinten kunnioittamisen määritelmä taas nojaa jo edellä kerrottuun eläimen itseisarvon tunnustamiseen.⁹⁶ Uuden lain esitöiden lähtökohta on eläimen hyvinvoinnin edistäminen ja se mainitaankin lain ensisijaiseksi tavoitteeksi ja päämääräksi.⁹⁷ Eläimen hyvinvointi on määritelty eläimen omaksi psyykkisen ja fyysisen olon kokemukseksi, ja siihen vaikuttavat erityisesti eläimen hoito, pitopaikka ja kohtelu. Tutkimusten kautta on saatu tietoa myös eläimen lajityypillisen käyttäytymisen toteuttamisen vaikutuksista sen hyvinvointiin. Eläinten

⁹³ Wahlberg 2018, 190.

⁹⁴ HE 186/2022 vp, 8.

⁹⁵ HE 186/2022 vp, 8-10.

⁹⁶ HE 186/2022 vp, 25-26.

⁹⁷ HE 186/2022 vp, 36.

hyvinvoinnin edistämisen lisäksi uuden lain keskeiseksi periaatteeksi on määritelty myös eläinten kunnioitus ja arvostus niiden itseisarvon vuoksi.⁹⁸

4.3 Eläinten hyvinvoinnista annettu laki

4.3.1 Lemmikkieläimen asema ja hyvinvointi uudessa eläinten hyvinvointilaissa

Vaikka uuden eläinten hyvinvointilain matka valmistelun aloittamisesta vuonna 2010 eduskunnan keväällä 2023 hyväksymäksi laiksi on ollut pitkä, on viimeisimmällä viivytyksellä ollut hyötyjä varsinkin lemmikkieläinten hyvinvoinnin ja pentutehtailuun puuttumisen näkökulmista. Kissojen ja koirien pentutehtailuun puuttumiseen on uuden lain esitöissä kiinnitetty aikaisempaa enemmän huomiota tavoittelemalla tiukempia vaatimuksia internetin myynti-ilmoituksiin, sekä kieltämällä alle puolivuotiaiden pentujen tuonti Suomeen myyntitarkoituksessa.⁹⁹ Verkossa tapahtuvan eläinkaupan ongelmiin liittyen uudella lailla säädettäisiin myös vähimmäistiedoista, joiden tulisi myynti-ilmoituksessa olla.¹⁰⁰ Alun perin lemmikkieläinten kohdalla lain uudistustarpeen taustalla nähtiin niiden valtavan suosion kasvu ja alan laajentumisen ilmiö. Tunnistettiin lemmikkieläinten aseman muuttuminen ja arvon korostuminen yhteiskunnan mielessä, sekä lemmikkien inhimillisempi rooli ihmisen läheisenä kumppanina. Nähtiin myös, että vanhan eläinsuojelulain säätämisen jälkeen eläinsuojelulliset näkökulmat olivat muuttuneet ja lemmikkien hyvinvoinnista kiinnostuttu laajemmin.¹⁰¹

Vuonna 2018 eduskunnalle annetussa hallituksen esityksessä pentutehtailu vain mainittiin, kun taas seuraavassa vuoden 2022 esityksessä pentutehtailuun on puututtu tiukemmilla ehdoituksilla. Se mihin lainsäädäntöä uudistamalla voidaan vaikuttaa, on eläinten hyvinvoinnin lisääminen. EU:n jäsenvaltio voi kansallisesti säätää unionin lainsäädännön lisäksi tiukempia säännöksiä varmistaakseen eläinten hyvinvoinnin toteutumisen. Vuoden 2022 hallituksen esityksessä laiksi eläinten hyvinvoinnista onkin tunnistettu, että pentutehtailun myötä eläimille aiheutuvat riskit niiden hyvinvoinnissa vaativat asian huomioimista uudessa laissa.¹⁰²

Eläinten hyvinvoinnin edistäminen, niiden suojelu, kunnioittaminen ja hyvän kohtelun lisääminen on mainittu eläinten hyvinvointilain 1 §:ssä lain tarkoitukseksi. Määritelmän taustalla on ajatus eläimen käyttämisen tarkoituksesta ja yhteiskunnan velvollisuudesta tarkastella toimintaansa eläimiä kohtaan. Myös lain 6 §:n yleisissä periaatteissa on tuotu esiin eläinten hyvän kohtelun ja kunnioittamisen vaatimus. Uudessa laissa haluttiin korostaa eläimen kunnioittamisen periaatetta ja eläimen käyttöön liittyviä näkökulmia. Kunnioittaminen näkyi niissä

⁹⁸ HE 186/2022 vp, 36-38.

⁹⁹ HE 186/2022 vp, 43-44.

¹⁰⁰ HE 186/2022 vp, 10.

¹⁰¹ Kupsala 2011, 23-26.

¹⁰² HE 186/2022 vp, 31.

toimissa, joilla ihminen eläintä kohtelee ja siinä, miten eläimen hyvinvoinnista huolehditaan. Eläimen käyttöön liittyen haluttiin tähdentää, että kaikki eläimen arvoa laskeva ja näin ollen myös hyvinvointia heikentävä käyttö on ristiriidassa eläimen kunnioittamisen periaatteen kanssa.¹⁰³

Myös jo aiemmin käsiteltyyn eläimen subjektiksi määrittelyyn liittyy lain esitöiden maininta eläimen kunnioittamisen lisäämisestä uuden lain periaatteisiin. Tällä halutaan korostaa eläimen itseisarvoa eli sitä, että eläin itsessään on arvokas riippumatta sen arvosta ihmiselle. Eettinen pohdinta eläinten eri käyttömuodoista ja sen perusteluista millainen ihmisen tarkoituksiin sovellettu eläimen käyttö on hyväksyttävää säilynee yhteiskunnan tahtotilaa heijastelevana jatkuvana keskustelunaiheena. Lain esitöissä tuodaan kuitenkin erikseen esille, että eläimen asema pysyy esineoikeudellisena eikä oikeussubjektuutta muodostu.¹⁰⁴

Lain 8 §:ssä määritellään miten eläinten pito tulee järjestää. Eläimellä tulee olla mahdollisuus toteuttaa käyttäytymiseen ja fysiologiaan liittyviä tarpeita asianmukaisessa pitopaikassa ja saada hoitoa sairastuessaan tai vahingoituessaan. Lain 8 §:n 1 momentin 1 kohdassa eläimen olennaisiksi käyttäytymistarpeiksi on lueteltu liikkuminen, lepo, kehon huolto, ravinnon etsintä, muu vastaava toiminta sekä sosiaalisiin suhteisiin liittyvä toiminta. Sellaiset eläinlajit, joita saa pitää seuraeläiminä, on lueteltu erikseen valtioneuvoston asetuksessa koirien, kissojen ja muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten suojelusta (674/2010). Asetus jää voimaan uuden eläinten hyvinvointilain 119 §:n mukaisesti ja sen 2 §:ssä määritellään seura- ja harrastuseläimeksi koira, kissa tai muu pienikokoinen eläin.

Eläinten hyvinvointilain 3. luvussa säädetään eläinten kohtelusta. Lain 12 § säätelee kohtelun yleisistä vaatimuksista, joilla tavoitellaan lain esitöiden mukaan eläimen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtimista.¹⁰⁵ Siinä korostetaan eläimen rauhallista kohtelua ja lajityypillisen käyttäytymisen huomioimista. Eläinten kielletystä kohtelusta laissa on säädetty monipuolisemmin ja yksityiskohtaisemmin. Lain 13 § kieltää muun muassa eläimen kovakouraisen käsittelyn ja kouluttamisen, tarpeettoman kivun tai kärsimyksen tuottamisen, liiallisen rasittamisen ja tarpeettoman vahingoittamisen. Eläimen koulutuksessa tulee ottaa huomioon sen osaamistaso ja suorituskyyky, eikä kuri eläintä kohtaan saa olla liian ankaraa. Erikseen 13 §:n 4 momentissa kielletään eläimen värjääminen sen ulkonäön muuttamiseksi, sekä 14 §:ssä sukupuoliyhteys eläimen kanssa.

Eläinten ja erityisesti lemmikkieläinten aseman ja arvon määrittely laajasti uudessa eläinten hyvinvointilaissa rakentaa perustan myös pentutehtailun estämisen toimille. Se, miten

¹⁰³ HE 186/2022 vp, 37-38.

¹⁰⁴ HE 186/2022 vp, 37-38.

¹⁰⁵ HE 186/2022 vp, 39.

laintasoisesti eläimiin suhtaudutaan määrittää toimia, joilla eläinten hyvinvointia heikentävää toimintaa pyritään estämään. Kun lemmikkieläintä tarkastellaan tuntevana ja arvokkaana yksilönä, jolla on oikeus lajinmukaiseen käyttäytymiseen ja ihmisellä velvollisuus sen suojelemiseen ja hyvinvoinnista huolehtimiseen tuntuu käsittämättömältä ajatukselta, että sille halutaisiin aiheuttaa mitään hyvinvointia heikentävää. Pentutehtailu ja eläinten laitton maahan-tuonti aiheuttavat eläimille kärsimystä ja jopa kipua. Pentutehtaillun eläimen hyvinvointi on olennaisesti heikentynyt, eikä sitä voi muuksi selittää. Yhteiskunnan silmissä eläimen arvo tulee nousemaan uuden eläinten hyvinvointilain myötä ja tietoisuus erilaisista hyvinvointia heikentävistä toimista kuten pentutehtailusta saanee sen myötä laajempaa huomiota.

4.3.2 Eläinten jalostus

Eläinten hyvinvointilain 25 § säätelee eläinjalostuksesta, ja siinä selkeytetään omistajan vastuuta huolehtia pitamiensä eläinten hallitsemattoman lisääntymisen estämisestä. Siinä säädetään erikseen, että eläimen hyvinvoinnille haitallisia jalostusmenetelmiä ei saisi käyttää. Tämän taustalla on lain esitöissä tunnistettu pentutehtailun ongelma, jossa eläinten annetaan rajoituksetta lisääntyä pentujen määrän maksimoimiseksi. Useita pentueita liian tiheään tahtiin synnyttävät emot eivät voi hyvin eivätkä jaksu huolehtia riittävällä tavalla pennuistaan. Vapaasti lisääntyvät eläimet saattavat kantaa tauteja, olla sisäsiittoisia ja tottumattomia ihmisiin.¹⁰⁶

Uuden lain tarkemmat säädökset eläinten jalostuksesta ovat tärkeitä pentutehtailuun puuttumisen kannalta. Lain 25 §:n 4 momentin myötä eläinten oikeanlaisen jalostuksen vastuu on omistajalla ja tämän tulee huolehtia, etteivät eläimet pääse lisääntymään hallitsemattomasti. Eläinten jalostuksen suunnittelu ja toteuttaminen eläinten hyvinvointi huomioon ottaen on tärkeä näkökulma, jonka omalta osaltaan pitäisi estää pentutehtailua. Lain 14 luku käsittää rangaistussäännökset ja sen 109 §:ssä säädetään eläinsuojelurikkomuksesta. 109 §:n 2 momentin 5 ja 6 kohdissa määritellään eläinsuojelurikkomuksen tunnusmerkeiksi lain 25 §:n 2 - 5 momenttien säädösten rikkominen tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta eläinten jalostukseen liittyen. Eläinsuojelurikkomuksesta voidaan tuomita sakkoon, ellei teko ole rikoslain 17 luvun 14, 14 a tai 15 §:n mukaan rangaistava tai jollei muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

4.3.3 Eläinten tuonti ja luovutus

Lain esitöissä lähdettiin siitä, että tiukemmin eläinten tuonnista ja luovuttamisesta säätelemällä edistettäisiin niiden vastuullista pitämistä ja kauppaamista. Samoin koirien ja kissojen markkinoinnissa ilmoitetuista vähimmäistiedoista säätelemällä pyrittäisiin parantamaan niiden

¹⁰⁶ HE 186/2022 vp, 41-42.

jäljitettävyyttä. Erityisesti myyjän henkilöllisyys ja eläimen sijainti jäävät nykyisessä internetin markkina-alustoilla tapahtuvassa ilmoittelussa usein kertomatta. Myyjän yhteystiedot saattavat olla hyvin niukat, eikä niidenkään avulla tätä välttämättä enää tavoiteta, mikäli eläimellä oston jälkeen ilmaantuukin esimerkiksi sairauksia.¹⁰⁷

Pentutehtailun kitkemisessä nähtiin lain esitöissä olevan hyödyksi myös alle puolivuotiaiden koiran- ja kissanpentujen Suomeen tuonnin kieltäminen, mikäli tuonnin tarkoituksen olisi niiden myynti seuraavan neljän kuukauden kuluessa. Pentutehtailulla tuotettujen ja Suomeen maahantuotujen eläinten määrää on vaikea arvioida, mutta sen oletetaan olevan ainakin satoja pentuja vuodessa. Pennun ostajan on vaikea varmistua eläimen kasvatusoloista ja muistakaan taustatiedoista joutuessaan pentutehtailijan uhriksi. Pentutehtailulla tuotettujen lemmikkieläinten ostamisessa on jo edelläkin tässä työssä mainittuja riskejä, jotka myös eläinten hyvinvointilain esitöissä tunnistettiin¹⁰⁸.

Eläinten hyvinvointilain 6 luku puuttuu pentutehtailuun säätämällä eläinten luovutuksesta ja tuonnista. Lain 39 §:ssä säädetään, että alle puolivuotiaista koiran- tai kissanpentua ei saa tuoda Suomeen, mikäli tarkoituksena on myydä tai luovuttaa pentu edelleen neljän kuukauden kuluessa tuonnista. Edelleen lain 40 ja 41 §:ssä säädetään tiedoista, jotka eläimestä tulee antaa, kun sitä ollaan myymässä tai luovuttamassa uudelle omistajalle. Eläinten luovutukseen liittyvistä rajoituksista säädetään lain 42 §:ssä.

Eläinten tuontia säänneltäessä tulee huomioida unionin lainsäädännön mahdollistama tavaroiden vapaan liikkumisen vaatimukset. SEUT 34 artiklassa kielletään kaikki jäsenvaltioiden välinen tuonnin rajoittaminen. Kuitenkin SEUT 36 artiklassa sallitaan sellaisen tuonnin rajoitukset, ”-- jotka ovat perusteltuja julkisen moraalien, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden kannalta, ihmisten, eläinten tai kasvien terveyden ja elämän suojelemiseksi --”. Nämäkään rajoitukset eivät saa perustua mielivaltaiseen syrjintään tai kaupan peiteltyyn rajoittamiseen jäsenvaltioiden välillä. Eläinten hyvinvointilain esitöissä katsottiin, että kissan- ja koiranpentujen tuonnin rajoittamisessa nojattaisiin unionin oikeuskäytännössä tunnustettuun ja SEUT 36 artiklassa todettuun eläinten terveyden ja elämän suojelun vaatimukseen, sekä eläinten hyvinvoinnin turvaavaan oikeuttamisperusteeseen. Näin ollen pentujen tuonnin kieltämisellä voitaisiin puuttua pentutehtaissa tuotettujen eläinten tuomiseen myyntitarkoituksessa Suomeen ja tämän myötä ehkäistä hyvinvointihaittaa eläimille. Lain esitöissä nähtiin pentujen Suomeen tuonnin vähenevän kiellon ansiosta ja sen noudattamisen valvomisen helpottuvan rajoilla tapahtuvan valvonnan ansiosta. Vastuullinen ja harkittu toisesta jäsenvaltiosta

¹⁰⁷ HE 186/2022 vp, 43-44.

¹⁰⁸ HE 186/2022 vp, 44.

ostetun lemmikkieläimen pennun kauppa olisi edelleen mahdollista, mutta kaupan tulisi olla sovittu jo ennen eläimen saapumista Suomeen.¹⁰⁹

Lemmikkieläinten tuontia säätelevät monet säädökset. Luvussa 3 käytiin kattavasti läpi unionin sääntelyä eläinten tuontiin ja siirtoihin liittyen. Kansallisella tasolla uusi eläinten hyvinvointilaki säättää ansiokkaasti unionin lainsäädännön mahdollistamista tiukemmista vaatimuksista eläinten tuontiin liittyen ja tämän voi nähdä olevan hyödyksi pentutehtailuun puuttumisessa. Alle puolivuotiaan pennun kaupallisen, eli myyntitarkoituksessa tapahtuvan tuonnin kieltäminen on tehokas toimi, mikäli sitä pystytään valvomaan eivätkä pentutehtailijat pääse kiertämään sitä naamioimalla pentujen tuomista ei-kaupalliseksi. Tullille eläinten hyvinvointilain 39 §:n 2 momentin mukaisesti annettu toimivalta määrätä koiran- tai kissanpentu palautettavaksi lähtömaahansa vaatii siis resursseja ollakseen tehokas toimenpide. Myös myynti-ilmoitusten sisältämien vähimmäistietojen säätäminen laintasoisesti pakolliseksi on tehokas toimi pentutehtailuun puuttumiseen. Pentutehtailijoiden ilmoitukset eivät välttämättä sisällä kovin kattavasti tietoja pennun myyjästä tai ne ovat harhaanjohtavia. Se, miten ilmoitusten lainmukaisuutta pystytään valvomaan on kysymyksenarvoinen seikka, jota pystytään tarkastelemaan vasta lain voimaantulon jälkeen. Nyt vaikuttaa siltä, että ostajan vastuulle on jätetty myös myynti-ilmoituksen tietojen asianmukaisuuden arviointi.

4.4 Kritiikki eläinten hyvinvointilaista

Tulee huomata, että vaikka lain esitöissä eläinten itseisarvon tärkeyttä korostetaan laajasti perustellen, ei sitä ole kuitenkaan kirjattu lakiin. Rajanveto eläimen esineoikeudellisen aseman ja itseisarvon tunnustamisen välillä olisi symbolisesti merkittävä, mutta laki jättää tämän eläinten arvottamisen pois pykälistään. Eläinten itseisarvo on tunnustettu useissa eurooppalaisissa eläinsuojelulaeissa sekä myös EU:n perustamissopimuksessa.¹¹⁰

Laki jättää muutoinkin runsaasti liikkumatilaa ja harkinnanvaraa sanamuodoissaan. Saattaa olla melko subjektiivista, miten esimerkiksi eläimen liian kovassa tai ankarassa kurissa pitäminen mielletään tapauskohtaisesti. Yleisellä tasolla laki kuitenkin korostaa lemmikkieläinten hyvinvoinnista huolehtimisen ja entistä laajemman yksilöllisten tarpeiden huomioonottamisen velvoitteita. Kääntöpuolena on kuitenkin juuri tämä yleisluontoisuus lain sanamuodoissa. Voimaantulon jälkeen tehtävä kartoitus lain toteutumisesta olisi tulevaisuudessa hyödyllinen.

Kuten aiemmin todettu, uusi eläinten hyvinvointilaki tuo useita parannuksia lemmikkieläinten hyvinvointiin ja pentutehtailuun puuttumiseen liittyen. Varsinkin pentutehtailu on otettu nyt läpi menneessä laissa huomioon tavalla, jota ei vielä aikaisemmassa, vuoden 2018 hallituksen

¹⁰⁹ HE 186/2022 vp, 44-46.

¹¹⁰ Kupsala 2022, 1.

esityksessä ollut esillä. Lisäksi huomionarvoista on, että vuoden 2022 hallituksen esityksestä annetun lausuntopalautteen myötä kissan- ja koiranpentujen tuonnin ehtoja laajennettiin koskemaan myös eläinten muuta luovutusta ja karenssiaikaa myynnille pidennettiin neljään kuukauteen¹¹¹. Tämä vähentänee pentutehtailijain pentujen myyntiä, mikäli sitä pystytään valvomaan. Pentutehtailija haluaa eläimistä eroon niiden ollessa mahdollisimman nuoria. Tällöin huonojen kasvatusolosuhteiden tuomat terveydelliset haitat eivät vielä näy eläimissä eikä pentutehtailijalta kulu enempää rahaa ja aikaa pentujen elättämiseen. Myös viranomaisten roolia on selkeytetty erityisesti Tullin osalta, sillä se saa lain voimaantulon myötä toimivallan valvoa unionin sisärajoilla tapahtuvaa lain noudattamista erityisesti lemmikkieläinten tuontiin liittyvien rajoitusten osalta¹¹². Keskeistä uuden lain onnistuneen toteutumisen kannalta on kuitenkin se, miten sen säännöksiä pystytään valvomaan.

5 Muu pentutehtailuun puuttuva sääntely sekä viranomaisten rooli

5.1 Rikosoikeudellinen näkökulma pentutehtailuun

Lemmikkieläinten laitton maahantuonti täyttää rikosoikeudellisesti salakuljetuksen tunnusmerkistön. Rikoslain 46 luvun 4 §:ssä salakuljetukseksi määritellään sellainen toiminta, ”joka ilman asianmukaista lupaa taikka muuten tuontia tai vientiä koskevien säännösten tai määräysten vastaisesti tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta tavaraa, jonka tuonti tai vienti on kielletty tai edellyttää viranomaisen lupaa tai tarkastusta”. Rangaistus salakuljetuksesta on sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta ja 46 luvun 5 §:n lievästä salakuljetuksesta sakkoa. Salakuljetukseen liittyy usein myös esimerkiksi rikoslain 36 luvun 1 - 3 §:issä kuvatut petos-rikkokset, kun salakuljettaja tai pentutehtailija tavoittelee itselleen taloudellista hyötyä erehdyttämällä ostajaa ostamaan laittoman lemmikkieläimen ja aiheuttaa näin mahdollisesti suurtakin taloudellista vahinkoa. Lain 36 luvun 1 §:n petoksesta rangaistus on sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta, 2 §:n törkeästä petoksesta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta, sekä 3 §:n lievästä petoksesta sakkoa.

Pentutehtailu voi täyttää myös rikoslain 17 luvun 14 - 15 §:ien tunnusmerkistön eläinsuojelurikoksesta tai sen törkeästä tekemuodosta. Mikäli eläin ei saa sille tarpeellista hoitoa, eläintä kohdellaan julmasti tai tarpeetonta kärsimystä ja kipua aiheuttaen saattaa kyseeseen tulla lain 17 luvun 14 §:n mukainen eläinsuojelurikos, josta rangaistukseksi on säädetty sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Lain 17 luvun 14 a §:n mukainen törkeä eläinsuojelurikos voi tulla kyseeseen, kun rikos on tehty erityisen raa’alla tai julmalla tavalla, kohteena on huomattavan suuri määrä eläimiä tai huomattavaa taloudellista hyötyä tavoitellen. Törkeästä

¹¹¹ HE 186/2022 vp, 80.

¹¹² HE 186/2022 vp, 66.

tekemuodosta on säädetty rangaistukseksi vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta. Rikoslain 17 luvun 15 §:n mukaisesta lievästä eläinsuojelurikoksesta rangaistus on sakkoa.

Viranomaisten valvonnan ansiosta lemmikkieläinten salakuljettajia jää yhä useammin kiinni. Keväällä 2023 paljastuneen Venäjältä Suomeen salakuljetettujen pentujen tekijän toimia tutkitaan salakuljetusrikoksina, törkeänä veropetoksena sekä kirjanpitorikoksena. Yhteistyössä tutkintaa tekevät tulli ja poliisi.¹¹³ Tuomioistuimeen asti edenneistä salakuljetusrikoksista ja muista pentutehtailuun liittyvistä rikoksista olisi hyödyllistä tehdä kartoitusta. Myös tekijöiden saamia tuomioita tulisi tarkastella. Voitaneen olettaa, että Uudenmaan alueen käräjäoikeudet ovat varmasti käsitelleet pentutehtailuun liittyviä rikoksia, sillä alueella sijaitsee vilkkaat kansainvälisen liikenteen satamat ja lentokenttä.

5.2 Eläintautien leviämisen estäminen eläintautilain nojalla

Uudistettu eläintautilaki (76/2021) tuli voimaan huhtikuussa 2021. Lain uudistuksen taustalla oli sen yhdenmukaistaminen unionin eläinterveys säännösten kanssa. Kuten aiemmin on todettu, EU-lainsäädännön sekavaa direktiivien joukkoa selkeytettiin vuonna 2021 voimaan tulleella eläinterveys säännöllä, jonka myötä myös kansallista eläintautilainsäädäntöä oli tarpeen uudistaa. Lisäksi uudella eläintautilailla haluttiin panna täytäntöön virallista valvontaa koskevaa unionin säätelyä.¹¹⁴

Eläintautilaki säätelee EU-säädösten jättämän liikkumavaran turvin kansallisella tasolla eläinten ja ihmisten välillä tarttuvien eläintautien ehkäisystä, seurannasta, valvonnasta, leviämisen estämisestä ja torjunnasta. Laissa uudistettiin tautiluokitukset eläinterveys säännösten mukaisiksi, mutta säädettiin myös täydentävästi kansallisista tautiluokista.¹¹⁵ Viranomaistasolla Ruokavirasto säilyi uuden lain myötä valtakunnallisena eläintautien vastustamista suunnittelevana, ohjaavana, kehittäväenä ja valvovana viranomaisena. Aluehallintovirastot toteuttavat samoja tehtäviä toimialueillaan. Uuden eläintautilain 70 §:n myötä Tullin roolia selkeytettiin eläinterveyttä koskevien säädösten noudattamista valvovana tahona, kun eläimiä siirretään jäsenvaltioiden välillä tai Suomesta muuhun kuin jäsenvaltioon.

¹¹³ Kerkelä 2023.

¹¹⁴ HE 175/2020 vp, 1, 4.

¹¹⁵ HE 175/2020 vp, 22.

5.3 Viranomaisvalvonta ja toimenpiteet

5.3.1 Viranomaisten roolit

Viranomaisten yhteistyö on tärkeässä roolissa lemmikkien laittoman maahantuonnin ja pentutehtailun valvonnassa. Ruokavirasto valvoo EU:n ulkopuolelta tuotavien lemmikkieläinten kaupallista tuontia ja Tulli taas ei-kaupallisia siirtoja. Unionin jäsenvaltioiden sisäisiä siirtoja ja tuonteja valvovat aluehallintovirastot ja lisäksi esimerkiksi poliisi toimii yhteistyöviranomaisena. Yhteistyö myös eri maiden viranomaisten kesken on tärkeässä asemassa pentutehtailun ja lemmikkien salakuljetuksen ollessa usein kansainvälistä rikollista toimintaa, jonka harjoittajat toimivat eri maissa useiden välikäsien kautta ja toimintatapojaan tarvittaessa nopeastikin muuttaen.¹¹⁶

Uuden eläinten hyvinvointilain 10 luvussa säädetään viranomaisista ja niiden tehtävistä. Lain 71 §:n mukaan Ruokavirasto on valtakunnallinen eläinten hyvinvointia suunnitteleva, ohjaava ja kehittävä taho, jonka vastuulla on eläinten hyvinvointisäädösten noudattamisen valvonta. Ruokavirasto myös vastaa Euroopan unionin eläinten hyvinvointia koskevassa lainsäädännössä toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyistä tehtävistä.

Aluehallintovirasto valvoo eläinten hyvinvointilain 72 §:n mukaan toimialueillaan eläinten hyvinvointisäädösten noudattamista ja suunnittelee, kehittää ja ohjaa eläinten hyvinvoinnin valvonnan järjestämistä. Tullin tehtävänä on lain 73 §:n mukaan valvoa Ruokaviraston, aluehallintoviraston ja kunnaneläinlääkärin ohella eläinten hyvinvointisäädösten noudattamista, kun eläimiä kuljetetaan unionin jäsenvaltioiden välillä tai Suomesta muuhun kuin jäsenvaltioon. Kunnaneläinlääkäri taas valvoo kunnan alueella (74 §) ja poliisi omalla toimialueellaan (75 §) säädösten noudattamista.

Eläintautilaki säätää eläintautien vastustamisen toimenpiteistä ja sen 12 luvussa säädetään toimivaltaisten viranomaisten tehtävistä. Lain 67 §:n mukaan ”Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja valvoo valtakunnallisesti eläintautien vastustamista”. Aluehallintovirastoilla on samat tehtävät toimialueillaan lain 68 §:n mukaan, minkä lisäksi Tullin tehtävänä on lain 70 §:n mukaan valvoa myös ”eläinterveyttä koskevien säädösten noudattamista, kun eläimiä tai tuotteita siirretään jäsenvaltioiden välillä tai Suomesta muuhun kuin jäsenvaltioon”. Tullin rooli eläintautien vastustamisessa on uusi.

5.3.2 Viranomaisten toimivalta puuttua pentutehtailuun

Vuoden 2021 keväällä voimaan tullut eläintautilaki antaa aluehallintovirastoille ja Tullille rinnakkaisen toimivallan määrätä seuraamusmaksuja eläinten laittomasta maahantuonnista.

¹¹⁶ Verohallinto 2020.

Alkuvuodesta 2022 Etelä-Suomen aluehallintovirasto määräsi koiranpentuja myyntitarkoituksessa maahan tuovalle henkilölle 2000 euron seuraamusmaksun. Koiria yritettiin tuoda maahan esittäen, että ne tulevat maahantuojalle itselleen, vaikka tuonin todellinen tarkoitus oli niiden myynti. Koirilla ei ollut myöskään asianmukaisia terveystodistuksia.¹¹⁷

Myös tullit ja poliisi ovat yhteistyössä paljastaneet ja tutkineet koirien salakuljetukseen liittyvää toimintaa. Jo luvussa 5.1 mainitussa, vuonna 2023 paljastuneessa tapauksessa koiria oli tuotu laittomasti Venäjältä Suomeen ja tapauksessa paljastui myös lemmikkieläinten väärennettyjä dokumentteja. Venäjältä oli lähetetty Suomeen lemmikkieläinten passeja, joiden mukaan eläimen rokotukset olivat kunnossa, mutta asianmukaisia yksilöintitietoja eläimestä niissä ei ollut.¹¹⁸ Toisessa tapauksessa paljastunutta koirien laitonta maahantuontia oli tapahtunut vuodesta 2017 lähtien. Koiria ei ollut rokotettu tai lääkitty asianmukaisesti ja niiden maahantuonnissa oli käytetty yksityishenkilöitä, jolloin toiminta oli saatu näyttämään lemmikkikoirien ei-kaupallisilta siirroilta. Koiria oli tuotu muun muassa Ukrainasta, Unkarista, Espanjasta, Puolasta, Romaniasta sekä Baltian maista. Tulli arvioi, että laittomasti maahantuotujen koirien myynnillä oli ansaittu noin 200 000 euroa.¹¹⁹

Edellä kuvatun kaltaisia tapauksia on varmasti paljon, eikä luotettavaa tilastoa ole helppo muodostaa, sillä kokonaismäärää Suomeen salakuljetettujen lemmikkieläinten määrästä ei tiedetä. Viranomaisten osittain laajennettu toimintavalta ja mahdollisuus määrätä seuraamusmaksuja on kuitenkin riittämätön toimenpide, mikäli lemmikkieläinten salakuljetusta halutaan tosiasiallisesti kitkeä. Kuten aikaisemmin todettu, viranomaisten kansainvälinen yhteistyö sekä riittävät resurssit ovat yksi keino tehostaa valvontaa. Lisäksi esimerkiksi tullin ja poliisin henkilökunnan koulutus tunnistaa eläinten salakuljetusta on tärkeää.

5.4 Koirien ja kissojen tunnistaminen ja rekisteröinti

Eläinten hyvinvointilain esitöiden aikana vuonna 2018 maa- ja metsätalousministeriö teetti selvityksen koirien ja kissojen pakollisesta rekisteröimisestä perustettavaan rekisteriin¹²⁰. Selvityksessä nähtiin koirien pakollisella rekisteröinnillä olevan useita hyötyjä paitsi eläinten hyvinvoinnin kannalta niin myös pentutehtailun ja eläinten laittoman maahantuonnin ehkäisemiseksi ja ilmiöihin puuttumisen työkaluksi. Kissojen kohdalla rekisteröinti auttaisi löytöeläinten palauttamisessa omistajilleen ja se edistäisi yleisesti vastuullista lemmikinpitoa. Arvioitiin myös, että kissan- ja koiranpentujen pakollinen rekisteröinti ja tunnistusmerkintä vähentäisi niiden hylkäämisen mahdollisuutta. Pentutehtailuun puuttumisessa rekisteröinti auttaisi siten, että yksittäisen eläimen pennutustiheyttä voitaisiin seurata ja siihen mahdollisesti puuttua,

¹¹⁷ Aluehallintovirasto 2022.

¹¹⁸ Tulli 2023b.

¹¹⁹ Tulli 2023c.

¹²⁰ Maa- ja metsätalousministeriö 2019.

mutta tähän vaadittaisiin muitakin toimia. Lemmikkieläinten laitton maahantuonti ja salakuljetus ovat haasteellisia yksiselitteisesti tunnistettavia ilmiöitä, sillä myös eläinten omistajien tietämättömyydestä johtuvaa tahatonta laitonta tuontia tapahtuu. Laitonta lemmikkikauppaa tekevät tahot taas toimivat ulkomailta käsin ja omaavat keinoja, joilla saada pennut uusille omistajille rekisteröintipakkoa kiertämällä.¹²¹

Koirien ja kissojen rekisteröinnistä tehdyssä selvityksessä todettiin eläimen omistajan vastuun kasvavan, sillä velvollisuus tunnistusmerkitä ja rekisteröidä eläin olisi omistajalla paitsi pentua rekisteröitäessä niin myös eläimen vaihtaessa omistajaa¹²². Lemmikkieläimen ostajan tulisi olla siis tietoinen rekisteröinnin ja tunnistusmerkinnän pakollisuudesta ja järjestelmästä omistajan vaihtuessa. Tämä voisi ehkäistä pentutehtailua, sillä rekisteröimättömiä pentuja ei yksinkertaisesti enää voisi millään verukkeella olla myynnissä, vaan niiden tulisi löytyä rekisteristä.

Vuoden 2022 alusta voimaan tulleella maa- ja metsätalousministeriön antamalla asetuksella (68/2022) säädettiin koirien tunnistamisesta ja rekisteröinnistä¹²³. Asetus säättää eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain (1069/2021) nojalla koirien mikrosiruttamisesta ja rekisteröinnistä Ruokaviraston ylläpitämään viranomaisrekisteriin. Mikrosiruttaminen tarkoittaa koirien tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun asetuksen 4 §:n mukaan koiran tunnistusmerkitsemistä mikrosirulla, joka sisältää eläintä yksilöivän tunnistuskoodin. Tunnistustodistus on asetuksen 5 §:ssä kuvattu mikrosirun asettajan laatima todistus, josta käy ilmi koiran omistajan, sekä itse koiran yksilöintiin tarvittavat tiedot, sekä mikrosirun asettamisen tiedot.

Rekisteri, johon jokainen koira tulee vuoden 2023 loppuun mennessä ilmoittaa, on koirien tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun asetuksen 6 §:n mukaan Ruokaviraston ylläpitämä koirarekisteri. Koirarekisteriin ilmoitetaan asetuksen 5 §:ssä luetellut tiedot sähköisesti tai paperisella tunnistustodistuslomakkeella. Rekisteri on auennut yksityishenkilöille 8.5.2023 ja elokuussa aukeaa rekisteröiminen yrityksille ja yhdistyksille. Suomeen toisesta maasta tuodut koirat tulee olla mikrosirutettu ja ilmoitettu koirarekisteriin neljän viikon kuluessa maahan saapumisesta.¹²⁴

Suomen Kennelliitto on tähänkin asti ylläpitänyt rekistereitä, joihin rotukoirat ja moniroituiset koirat on rekisteröity. Vuonna 2023 Suomessa arvioitiin olevan noin 800 000 koira, joista 580 000 löytyy jo Kennelliiton rekisteristä. Kennelliiton rekisteri on edesauttanut koirien

¹²¹ Stjerna 2019, 5-7.

¹²² Stjerna 2019, 9.

¹²³ Maa- ja metsätalousministeriön asetus koirien tunnistamisesta ja rekisteröinnistä (68/2022).

¹²⁴ Ruokavirasto 2023d.

virallista tunnistamista ja omistajaan yhdistämistä, sekä auttanut esimerkiksi narttukoiralla teetettyjen pentueiden seurannassa. Tämä kytkeytyy pentutehtailun ehkäisemiseen ja vastuullisen jalostustoiminnan ylläpitämiseen.¹²⁵ Kennelliiton rekisteri ei kuitenkaan ole sama asia kuin nyt pakolliseksi säädetty Ruokaviraston ylläpitämä rekisteri ja rekisteröinti tulee kumpaankin järjestelmään tehdä erikseen¹²⁶.

Maa- ja metsätalousministeriön valmistelussa on kissoille tarkoitettu samankaltainen rekisteri kuin koirille. Sen suunnitellaan tulevan käyttöön vuonna 2026 ja olevan periaatteiltaan vastaava kuin koirarekisterin eli kissat tulee tunnistusmerkitä ja rekisteröidä. Kissojen pakollisen rekisteröinnin taustalla on pyrkimys vähentää kissojen heitteillejättöä ja lisätä niiden vastuullista pitämistä.¹²⁷ Suomen eläinsuojeluyhdistyksen mukaan Suomessa elää kymmeniä tuhansia vilttejä tai kodittomia kissoja, joilla ei ole omistajaa. Suomessa elää eri arvioiden mukaan 600 000 - 1 000 000 kissaa ja määrän suitsimisessa rekisteröinnin nähdään olevan hyödyllinen työkalu ja tavoitteena olisi rekisteröity omistaja jokaiselle kissalle. Kissojen ja ylipäänsä kaikkien eläinten jäljitettävyyttä halutaan parantaa ja rekisteröinnillä nähdään olevan hyötyjä eläinten hyvinvoinnin lisäämisen tavoittelussa.¹²⁸

Kissojen ja koirien pakollinen mikrosiruttaminen ja rekisteröinti on kunnianhimoinen eläinten hyvinvointia niiden jäljittämisen kautta lisäävä toimi. Perimmäinen tavoite on, että jokainen kissa ja koira löytyy rekisteristä, joten esimerkiksi vapaana liikkuvan eläimen palauttaminen rekisteristä löytyvän omistajan luo helpottuu. Rekisterin tavoitteena on myös eläinten hylkäämisen vähentyminen ja ylipäänsä eläimen ottamiseen liittyvän harkinnan ja vastuun lisääntyminen, kun tiedot omistajasta löytyvät viranomaisrekisteristä. Pentutehtailuun puuttumista voi helpottaa sirun ja rekisteröinnin avulla saatu tieto pentueista, joita eläimellä on teetetty liian usein. Vastuu eläimen rekisteröinnistä on kuitenkin pitkälti sen omistajalla. Kennelliiton alla toimivat rotukoirien kasvattajat rekisteröivät pennut varmasti vastuullisemmin ja johdonmukaisemmin kuin sekarotuisten yksityiskodeissa syntyneiden koirien omistajat. Kuinka moni maatiaiskissan navetassa synnyttämistä pennuista todella päätyy rekisteriin? Millaista valvontaa ja sanktioita valvontaviranomaisella on todellisuudessa mahdollista tehdä rekisteröimättömien koirien ja kissojen suhteen? Rekisteröinti on maksullista ja se vaatii eläimen kuljettamisen eläinlääkärin tai muun siruttamiseen pätevän tahon luo. Tähän kaikilla koiran- tai kissanomistajilla ei välttämättä ole kykyä tai halua.

¹²⁵ Kennelliitto 2023a.

¹²⁶ Kennelliitto 2023b..

¹²⁷ Maa- ja metsätalousministeriö 2023b.

¹²⁸ Jäärni 2023.

6 Ostajan vastuu pentutehtailun estämisessä

6.1 Lemmikkieläimen ostaja laittoman toiminnan mahdollistajana

Korona-pandemia kasvatti koirien kysyntää ja varsinkin EU:n sisällä siirrettyjen koirien määrä on ollut jo vuosia kasvussa. Vaikka koiria ja muita lemmikkieläimiä tuodaan laillisesti ja kaikki ehdot täyttyen Suomeen, on laittomasti maahantuotujen pentujen määrä valtava. Ostaja ei välttämättä kuitenkaan itse ymmärrä ostamansa pennun olevan laittomasti tuotu, vaan asia saattaa paljastua vasta kun eläin sairastuu ja se täytyy viedä eläinlääkärille.¹²⁹

Lemmikkieläintä hankkivan ostajan tulisi kiinnittää huomiota pentua myyvän tahon toimintaan ja ottaa selvää mitä tulee ottaa huomioon eläintä ostettaessa. Ostajan tulisi tarkastella myös omia ajallisia ja rahallisia resurssejaan ja kartoittaa mitä eläimestä huolehtiminen vaatii. Lisäksi taidot kouluttaa eläin ja huolehtia sen lajinmukaisista tarpeista tulisi ottaa huomioon.¹³⁰ Lemmikkieläimen ostajan tulisi aina pyytää TRACES-terveystodistusta nähtäväkseen ulkomailta tuodusta eläimestä ja sen voi sanoa olevan jopa ostajan velvollisuus. TRACES-todistus tarkoittaa, että eläin on rekisteröity vaatimusten mukaisesti kyseiseen järjestelmään ja sille on tehty asianmukainen eläinlääkärin tarkastus lähtömaassa.¹³¹

Lemmikkieläintä ostettaessa on myös muita seikkoja, jotka ostajan on hyvä ottaa huomioon. Eläinten passeja saatetaan väärentää ja pentuja ”pestä” tuomalla ne kolmansista maista Euroopan unionin alueelle ja asiakirjoja väärentämällä saada ne näyttämään EU:ssa syntyneiltä. Mikäli pentua väitetään Suomessa syntyneeksi ostajan tulisi käydä katsomassa sitä ainakin kaksi kertaa ennen ostoa.¹³² Tällöin pentua voi havainnoida sen kasvatuspaikassa muiden pentujen ja emän kanssa, sekä tutustua sen luonteeseen ja myyjän tarjoamaan kasvuympäristöön. Pentutehtailija ei pysty tarjoamaan ostajalle tällaista pitkäjänteistä ja kasvatusolot paljastavaa myyntitapahtumaa. Pentutehtailijaa ei kiinnosta ohjata pennun ostajaa kasvatuksellisissa asioissa eikä tehdä edes kauppakirjoja, saati sitten vastaanottaa rahoja tilisiirrolla. Pentutehtaissa tuotetut lemmikkieläimen pennut ilmoitetaan myytäväksi internetissä ja kaupat halutaan tehdä nopeasti käteisellä. Tämän tulisi olla varoitusmerkki vastuulliselle lemmikkieläimen ostajalle.¹³³

Ruokavirasto on koonnut kattavan muistilistan internetissä myytävänä olevan pennun ostamista harkitsevalle. Tärkeimpiä seikkoja ostajalle on varmistua myyjän henkilöllisyydestä ja eläimen alkuperästä. Kiire on usein merkki siitä, että pennun kaupassa on jotain hämärää,

¹²⁹ Vainio 2022.

¹³⁰ Haikka 2020a.

¹³¹ Aluehallintovirasto 2021.

¹³² Haikka 2020b.

¹³³ Haikka 2020a.

samoin käteiskaupan vaatiminen.¹³⁴ Lisäksi lemmikkieläinten myynti-ilmoitusten tulee jatkossa sisältää uuden eläinten hyvinvointilain 40 §:n ja 41 §:n mukaiset tiedot.

6.2 Ostajan rooli rikosoikeudellisesta näkökulmasta

Lemmikkieläimen ostaminen pentutehtailijalta ei ole vain moraalinen kysymys, jossa eettisen pohdinnan vaakakupissa ovat eläimen hyvinvointi ja asianmukaisen kasvattajan tarjoamat olot. Pentutehtailulla tuotetun ja laittomasti maahantuodun eläimen ostaja saattaa syyllistyä rikoslain 46 luvun 6 §:n kaltaiseen laittomaan tuontitavaraan ryhtymiseen.¹³⁵ Lain 46 luvun 6 §:n uudistus tuli voimaan joulukuussa 1999, kun sen rangaistusasteikkoa tiukennettiin aikaisemmasta kuuden kuukauden enimmäisrangaistuksesta vuoden ja kuuden kuukauden enimmäisrangaistukseksi. Samalla rikoslain 46 lukuun lisättiin uusi 6 a §, jossa säädetään lievästä laittomasta tuontitavaraan ryhtymisestä, jossa seuraamuksena on sakkorangaistus.

46 luvun 6 §:n määritelmään laittomaan tuontitavaraan ryhtymisestä liittyy lain esitöiden mukaan esirikos. Nämä esirikokset ovat rikoslain 46 luvun 1 - 5 §:ssä tarkoitetut säännöstelyrikos, törkeä säännöstelyrikos, lievä säännöstelyrikos, salakuljetus ja lievä salakuljetus sekä 29 luvun 1 - 3 §:ssä tarkoitetut veropetos, törkeä veropetos sekä lievä veropetos.¹³⁶ Rikoslain 46 luvun 6 §:n mukaan se, ”joka kätkee, hankkii, ottaa huostaansa tai välittää sellaista omaisuutta, johon nähden sitä maahan tuotaessa on tehty 1-5 §:ssä tai 29 luvun 1-3 §:ssä tarkoitettu rikos, taikka muulla tavoin ryhtyy sellaiseen omaisuuteen, vaikka hän tietää, että omaisuus on tällä tavalla maahan tuotu, on tuomittava laittomasta tuontitavaraan ryhtymisestä sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi.” Näin ollen lemmikkieläimen pennun ostaja saattaa syyllistyä laittomaan tuontitavaraan ryhtymiseen, mikäli pentu on esimerkiksi salakuljetettu maahan tai sen myyjä kiertää veroja. Pentutehtailijoiden vaatimus saada myymästään pennusta maksu käteisellä voi olla yksi merkki verojen kiertämisestä.

Pentutehtailijoiden muuntaessa toimintatapoja ja väärentäessä asiakirjoja ei laittoman toiminnan havaitseminen ole aina helppoa. Epäilyistä kannattaisi kuitenkin aina ilmoittaa viranomaiselle, jotta pentutehtailijoiden ja salakuljettajien toiminnan jäljille päästäisiin nopeasti. Tietoisesti pentutehtailijalta eläimen ostaminen tai laittomasti maahantuodun pennun hankkiminen on rikoslaisissa rangaistavaksi määritelty teko, jonka lisäksi ostaja on osa harmaata taloutta ja rikollisen toiminnan tukemista.¹³⁷

¹³⁴ Ruokavirasto 2022c.

¹³⁵ Tulli 2023c.

¹³⁶ HE 4/1999 vp, 10-11.

¹³⁷ Haikka 2020b.

6.3 Keinoja pentutehtailuun puuttumiseen

Jo edellisissä luvuissa esitetyn perusteella voidaan todeta, että pentutehtailun ja laittoman maahantuonnin seurauksena niin Suomeen, kuin muihinkin länsimaihin virtaa epämääräisen taustan omaavia pentuja vuosittain itäisen Euroopan maista. Nämä pennut ovat useimmiten suosittujen rotukoirien pentuja, joita tavallisesti joutuu odottamaan virallisilta kasvattajilta hankittuna pitkiäkin aikoja. Varsinkin pienet rodut ovat salakuljettajille helppoja kuljettaa pienessä tilassa. Ammattimainen rikollinen toiminta mukautuu hälyttävän nopeasti kiertämään valvontaa ja väärentämään asiakirjoja.

Kansainvälisen ja kansallisen lainsäädännön keinovalikoimaa pentutehtailuun puuttumisessa tarkastelleena voitaneen todeta, että vaikka laki ja erilaiset asetukset yrittäisivät suitsia ongelmaa miten laajasti tahansa, on jokaisella yksittäisellä lemmikkieläimen ostajalla suuri rooli pentutehtailun mahdollistajana ja vastuu sen ehkäisemisessä. Jokaisen lemmikkieläimen ostamista harkitsevan vastuullisen henkilön tulisi ottaa selvää tulevan perheenjäsenensä taustoista, kasvattajasta ja kasvuolosuhteista. Halpa hinta ja suloiset pennunkasvot eivät saa hämärtää harkintakykyä ja madaltaa kriteereitä, joiden perusteella valitaan elämäkumppania jopa yli kymmeneksi vuodeksi. Nykyajassa, jossa internet on lähes jokaisen saatavilla, ostajan on helppo etsiä tietoa pentujen myyjästä, tarkistaa onko tämä virallinen kasvattaja tai onko tällä edes kotisivuja. Myös muiden ostajien kommentteja löytyy helposti, varsinkin jos myyjän aikaisemmissa myyntitapahtumissa on ollut jotain hämärää. Hälytyskellojen tulisi lisäksi soida, mikäli suosittua rotua yhtäkkiä myydäänkin ilman jonotusaikoja ja edullisempaan hintaan kuin normaalisti.

Ostajan velvollisuus huolehtia ostamansa lemmikkieläimen taustoista ei ole viranomaisen vastuun säilyttämistä yksityishenkilön harteille vaan keino kitkeä valtavaa rikollista toimintaa, jossa kärsijänä on aina eläin. Pentutehtailijalta ostettu lemmikkieläin on harmaan talouden ja laittoman kaupan tukemista. Säälisiä ostettu tai epämääräisistä oloista pelastetuksi ajateltu pentu tekee vain tilaa pentutehtailijan seuraaville tuotteille eli seuraavalle huonon alun elämälleen saavalle pentueelle.

Pennun ostajan rikosoikeudellista vastuuta tulisi nostaa laajemmin esiin, jotta yksityishenkilöitäkin koskevat velvollisuudet saisivat niille kuuluvan paikkansa yhteiskunnallisessa keskustelussa. Harmittomalta tuntuva päätös ostaa koiranpentu internetin kauppapaikalta löydetyn epämääräisen ilmoituksen perusteella ja kaupan hoitaminen käteisellä ilman vaadittavia asiakirjoja voi olla rikosoikeudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna tuomittava teko, jota ei tule vähätellä.

7 Johtopäätökset

Tässä opinnäytetyössä käsiteltiin lemmikkieläinten pentutehtailua ja laitonta maahantuontia yhteiskunnallisena ongelmana ja eläinten hyvinvointia heikentävänä laittomana toimintana. Eläinten hyvinvoinnin ollessa työn laajempaan teemana asettuivat pentutehtailu ja lemmikkieläinten laitton maahantuonti sen sisälle tarkastelun kohteeksi. Pentutehtailu on huonoissa oloissa ja eläinten hyvinvoinnista piittaamatta tapahtuvaa, taloudelliseen hyötyyn tähtäävää pentujen tuottamista, joka viime vuosina on lainsäädännön tiukentumisesta huolimatta kasvanut varsinkin vauraissa länsimaissa. Pentutehtailuun ja eläinten laittomaan maahantuontiin liittyvät ongelmat ovat valtioiden rajat ylittäviä aiheita, joita tässä työssä pyrittiin käsittelemään voimassaolevan lainsäädännön ja viranomaisten toimivallan näkökulmista. Pentutehtailua tapahtuu sekä Suomessa, että ulkomailla löyhemmän lainsäädännön mahdollistamissa maissa, joista pentuja tuodaan myyntiin Suomeen. Pentutehtailun ja lemmikkieläinten laitton kaupan mittakaava on kuitenkin vaikeasti hahmotettavissa oleva valtava rikollisen toiminnan muoto, jota ei ole vielä tutkittu tarpeeksi. Pentutehtailua yhteiskunnallisena ongelmana tarkastellessa on kiinnitetty huomiota eläinten hyvinvointiin. Se on myös uuden, vuoden 2024 alusta voimaan astuvan eläinten hyvinvointilain lähtökohta. Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin Euroopan unionin sääntelyn, uuden eläinten hyvinvointilain sekä muiden voimassa olevien säädösten avulla millä tavalla eläinten hyvinvointia pystytään parantamaan erityisesti pentutehtailuun puuttamalla.

Työssä tarkasteltiin lemmikkieläinten roolia ja asemaa yleisemmällä tasolla yhteiskunnallisessa kontekstissa. Havaittiin, että eläimen oikeudet ovat mielipiteitä herättävä kokonaisuus, jossa tunnustetaan ja tunnustetaan eläimen oikeudet tiettyihin perusoikeuksiin, mutta myös korostetaan ihmisen valtaa päättää eläimen käytöstä ja asemasta. Eläinoikeuden nähtiin olevan vaikeasti määriteltävissä oleva oikeudenala, jonka päämääränä on eläimen oikeuksien toteutuminen eläinnäkökulmasta käsin. Eläinten suojelu, eläinten oikeudet ja eläinoikeus kietoutuvat yhteiskunnallisessa keskustelussa toisiinsa kaiken keskiössä ollen kuitenkin aina tunteva ja kokeva eläin, jonka hyvinvoinnista ihmisen tulee huolehtia. Juridinen näkökulma eläimen oikeussubjektiuteen tai -objektiuteen aiheuttaa keskustelua, eikä tätä eläimen oikeudellista asemaa ole määritelty suoraan myöskään uudessa laissa eläinten hyvinvoinnista. Eläimen hyvinvoinnin ja oikeudellisen aseman tarkastelu rakensi teoriapohjaa työn tarkemmalle perehtymiselle pentutehtailuun.

Työssä tarkasteltiin pentutehtailun ja lemmikkieläinten laitton maahantuonnin erilaisia muotoja sekä niiden olennaista linkittymistä toisiinsa. Pentutehtailulla tuotettuja lemmikkieläinten pentuja siirretään usein laittomasti maasta toiseen tarkoituksena myydä pentuja yksityisille kuluttajille. Euroopan unionissa jäsenvaltioiden välisessä lemmikkieläinten siirrossa ja tuonnissa on omat, tarkat sääntelynsä, joiden mukaan vastuullisten eläinten omistajien tulisi toimia. Eläinten hyvinvoinnin edistäminen on nähty EU:n toiminnassa jo pitkään

tärkeänä periaatteena, jota useat asetukset sääntelevät. Lemmikkieläinten pentutehtailuun ja laittomaan maahantuontiin liittyvistä asetuksista EU:n eläinterveys säännöstö on tärkein aiempaa direktiivien viidakkoa yhteen kokoava asetukset, joka rakentaa selkeämmän kehyksen jäsenvaltioiden väliselle yhdenmukaiselle toiminnalle. Eläintautien leviämisen estämisen on nähty olevan yksi tärkeimmistä valvontaa ja sääntelyä tarvitsevista teemoista. Eläinten siirtoon ja tuontiin toisesta jäsenvaltiosta tai kolmannesta maasta Suomeen tutustuttiin yksityiskohtaisesti ja pentutehtailua estävistä näkökulmista käsin. Työssä havaittiin, että sääntelyä on pyritty rakentamaan siten, ettei pentutehtailulla tuotettujen lemmikkien laitonta maahantuontia pääsisi tapahtumaan. Tiukat maahantulo vaatimukset eläinten asiakirjoihin, rokotuksiin ja omistajan matkan ajankohtaan liittyen, sekä TRACES-järjestelmän käyttö kaupallisissa siirroissa ovat tehokkaita keinoja estää laittomia siirtoja ja tuonteja. Todettiin kuitenkin, että rikollista toimintaa harjoittavat pentutehtailijat ja laittomasti eläimiä maahantuovat tahot osaavat kyllä kiertää vaatimuksia ja naamioida toimintansa näyttämään lailliselta.

Työssä tarkasteltiin viranomaisten toimivaltaa ja keinoja puuttua pentutehtailuun Suomessa ja erityisesti Suomen rajoilla. Muun muassa tullin eläintautilain uudistuksella saatujen valtuuksien turvin viranomaisvalvonnan mahdollisuudet ovat kasvaneet ja lemmikkieläinten salakuljettajia on saatu kiinni rajanylityspaikoilla. Lainsäädäntö on 2000-luvulla selkeytynyt ja unionin sääntelyn vaatimukset eläinten liikuttamiselle maasta toiseen yhtenäistyneet. Vuoden 2024 alussa voimaan astuva eläinten hyvinvointilaki asettaa lemmikkieläinten tuonnille uusia rajoituksia, jotka auttavat pentutehtailuun ja eläinten laittomaan maahantuontiin puuttumisessa.

Hieman yllättäen opinnäytetyössä havaittiin lemmikkieläimen ostajan rooli ja vastuu pentutehtailun estämisessä. Lemmikkien ostaminen internetin markkina-alustoilta on helppoa eikä yksittäisellä pennun hankintaa suunnittelevalla kuluttajalla välttämättä ole tietoa ja taitoa havaita laitonta pentutehtailua. Mikään lainsäädäntö ei ulotu yksityisten henkilöiden keskenään tekemään kauppaan, joka pentutehtailussa tehdään usein käteisellä ja ilman virallisia asiakirjoja. Pentutehtailijalta ostaminen on laittoman toiminnan ja harmaan talouden tukemista, josta myös ostaja saattaa joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen. TRACES-terveystodistuksen pyytäminen ulkomailta tulleesta eläimestä on keino, jolla ostaja voi tarkistaa eläimen tuonnin laillisuuden. Kääntöpuolella on kuitenkin pentutehtailijoiden toiminta, jossa eläinten asiakirjoja on saatettu väärentää tai saatu eläin näyttämään Suomessa syntyneeltä. Tiedon levittäminen kuluttajien keskuuteen pentutehtailijalta ostetun lemmikin riskeistä, eläimeltä vaadittavista asiakirjoista ja rokotuksista sekä viranomaisen valvonnan tehostaminen ovat keinoja, joilla lemmikkien hyvinvointia heikentävään pentutehtailuun ja laittomaan maahantuontiin pystytään puuttumaan.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksen tarkoitus oli löytää ne kansainvälisen ja kansallisen sääntelyn keinot, joilla lemmikkieläinten hyvinvointia heikentävään pentutehtailuun ja laittomaan

maahantuontiin pyritään puuttumaan. Työssä tuotiin esiin useita eritasoisia lainsäädännön ja viranomaisten valvonnan keinoja, joilla tätä ilmiötä pyritään tunnistamaan ja estämään. Unionin jäsenvaltioiden välillä ja kolmansista maista unionin alueelle tapahtuvaan lemmikkieläinten tuontiin ja siirtoihin vaikuttavat erityisesti monet EU:n eläinterveys säännösten vaatimukset, jotka velvoittavat kaikkia unionin jäsenvaltioita. Suomessa eri viranomaisten roolia havaita ja puuttua pentutehtailuun on vahvistettu ja laajennettu. Lemmikkieläinten pentutehtailuun liittyen uudessa eläinten hyvinvointilaissa on useita tiukennuksia tuontiin ja jalostukseen liittyen, minkä lisäksi esimerkiksi pakolliseksi tullut koirien rekisteröinti auttaa pentutehtailun havaitsemisessa.

Työssä on kuitenkin käynyt ilmi lainsäädännön riittämättömyys, mikäli valvonnan resurssit eivät ole riittäviä. Pentutehtailun ollessa tutkimusten mukaan osa kansainvälistä järjestäytyntä rikollisuutta saattavat lainsäädännön keinot olla rikollisilta helposti kierrettävissä. Euroopan unionin kunnianhimoiset tavoitteet säätää eläinten hyvinvointiin liittyvää lainsäädäntöä tiukemmaksi vaatii kuitenkin asian priorisointia korkeammalle ja kansainvälistä tiiviimpää yhteistyötä viranomaisten ja valtioiden kesken. Myös Suomessa eri viranomaisten mahdollisuudet valvoa ja estää laitonta maahantuontia tai puuttua kovemmin sanktioin pentutehtailuun tulisi turvata riittävin resurssein. Erityisen tärkeää on kuitenkin yksityisten kuluttajien tiedottaminen pentutehtailusta ja laittomasti maahantuotujen lemmikkieläinten riskeistä. Tiedottaminen esimerkiksi viranomaisten taholta sekä konkreettiset esimerkit pentutehtailun vaaroista täytyy saattaa laajemmin ihmisten tietoisuuteen. Pentutehtailijan ja ostajan rikosoikeudellista vastuuta tulisi tuoda myös laajemmin esiin. Viime vuosina eläinten hyvinvointiin ja varsinkin niiden kaltoinkohteluun liittyvät uutiset ovat olleet pinnalla eri medioissa ja tämän trendin jatkuessa on mahdollista, että se osaltaan auttaa tietoisuuden lisäämisessä tavallisten kuluttajien keskuudessa.

Tämän opinnäytetyön ulkopuolelle jäi monia tärkeitä näkökulmia, jotka vaativat tarkempaa tutkimista. Pentutehtailuun, lemmikkieläinten laittomaan maahantuontiin ja yleisesti eläinten hyvinvointia vaarantaviin rikoksiin olisi hyödyllistä perehtyä tarkemmin ja tarkastella rikosten, niistä annettujen tuomioiden ja muiden seurausten kokonaisuutta. Rangaistuskäytäntöihin liittyen olisi tarpeellista pohtia ovatko ne asianmukaisia eli ovatko rikoslaissa määritellyt sanktiot riittäviä kitkemään eläimiin kohdistuvaa rikollista toimintaa. Lisäksi uuden eläinten hyvinvointilain astuttua voimaan olisi tärkeää tarkastella miten sen täytäntöönpano onnistuu ja miten esimerkiksi viranomaisten valvonta toteutuu käytännössä. Myös uuden eläinten hyvinvointilain myötä tarkentuneiden eläinten myynti-ilmoitusten valvontaan olisi mielenkiintoista perehtyä tutkimalla, miten lain määrittämä ilmoitusten sisältö toteutuu käytännössä ja miten sitä valvotaan internetin markkina-alustoilla. Euroopan unionin tasoinen eläinten hyvinvointilainsäädäntö on jatkuvan kehityksen kohteena. Jää nähtäväksi kuinka korkealle lemmikkieläinten hyvinvointia vaarantavan rikollisen toiminnan estäminen nousee prioriteettilistalla unionin sisällä, vai keskitytäänkö lainsäädännön kehittämisessä enemmän tuotanto- tai

turkiseläinten asemaan. Nykypäivän yhteiskunnallisessa keskustelussa lemmikkieläinten hyvinvointia arvotetaan korkealle ja eri mediat tuovat eläimiin liittyviä ongelmia kriittisesti esiin. Vain keskustelun, viranomaisten esiin tuomien ongelmien ja niiden ratkaisemiseen keskittyvien lainsäätäjien avulla lemmikkieläinten hyvinvointia heikentävään pentutehtailuun ja laitotomaan maahantuontiin voidaan puuttua tehokkaasti.

Lähteet

Kirjallisuus

DeMello, M. 2021. *Animals and Society. An introduction to human-animal studies*. 2. painos. New York: Columbia University press.

Hirvonen, A. 2011. *Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan*. E-kirja. Viitattu 19.5.2023.

Kaski, L. 2020. *Oikeutta sanattomille? Eli mitä oppia antiikin virheistä teoksessa Aaltola, E. & Wahlberg, B. Me & muut eläimet*. S. 43-66. Tampere: Vastapaino.

Kivelä, M. 2017. *Eläinsuojelulain uudistaminen teoksessa Kivelä, M., Lahtinen, V. & Uotila, L. Uusi eläinlaki*. S. 13-19. Helsinki: Into Kustannus.

Kupsala, S. 2015. *Eläinten näkyvyys ja eriarvoinen kohtelu teoksessa Aaltola, E. & Keto. S. Eläimet yhteiskunnassa*. S. 77-82. Helsinki: Into Kustannus.

Nieminen, H. 2001. *Sata vuotta eläinten puolesta. Kertomus Suomen Eläinsuojeluyhdistyksen toiminnasta 1901-2001*. Ekenäs: Ekenäs Tryckeri.

Nylén, A. 2015. *Vyöhyke - suomalaisen eläinoikeuskeskustelun vaiheita teoksessa teoksessa Aaltola, E. & Keto. Eläimet yhteiskunnassa*. S. 17-35. Helsinki: Into Kustannus.

Ojanen, T. 2016. *EU-oikeuden perusteita*. 3. painos. E-kirja. Viitattu 28.4.2023.

Turunen, S. 2011. *Lemmikkielämää. Ihmisen eläinsuhde ja eläinten hyödyntäminen*. Helsinki: Gaudeamus.

Kansainväliset sopimukset

Euroopan unionista tehty sopimus (92/C 191/01)

Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus (2012/C 326/01)

Lissabonin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamisso-
pimuksen muuttamisesta (2007/C 306/01)

Eurooppaoikeudellinen lainsäädäntö

Euroopan komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2021/404 sellaisten kolmansien maiden, alueiden tai niiden vyöhykkeiden luetteloiden vahvistamisesta, joista eläinten, sukusolujen ja alkioiden ja eläinperäisten tuotteiden saapuminen unioniin on sallittua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 mukaisesti

Euroopan neuvoston asetus (EY) N:o 1/2005 eläinten suojelusta kuljetuksen ja siihen liittyvien toimenpiteiden aikana sekä direktiivien 64/432/ETY ja 93/119/EY ja asetuksen (EY) N:o 1255/97 muuttamisesta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 576/2013 lemmikkieläinten muista kuin kaupallisista siirroista ja asetuksen (EY) N:o 998/2003 kumoamisesta (lemmikkieläinasetus)

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2016/429 tarttuvista eläintaudeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta (eläinterveys säännöstö)

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625 virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 999/2001, (EY) N:o 396/2005, (EY) N:o 1069/2009, (EY) N:o 1107/2009, (EU) N:o 1151/2012, (EU) N:o 652/2014, (EU) 2016/429 ja (EU) 2016/2031, neuvoston asetusten (EY) N:o 1/2005 ja (EY) N:o 1099/2009 ja neuvoston direktiivien 98/58/EY, 1999/74/EY, 2007/43/EY, 2008/119/EY ja 2008/120/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004, neuvoston direktiivien 89/608/ETY, 89/662/ETY, 90/425/ETY, 91/496/ETY, 96/23/EY, 96/93/EY ja 97/78/EY ja neuvoston päätöksen 92/438/ETY kumoamisesta (virallista valvontaa koskeva asetus)

Komission päätös Traces-järjestelmän käyttöönotosta ja päätöksen 92/486/ETY muuttamisesta (2004/292/EY)

Virallislähteet

HE 36/1995 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle eläinsuojelulaiksi

HE 4/1999 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta

HE 154/2018 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläinten hyvinvoinnista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

HE 175/2020 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle eläintautilaiksi sekä siihen liittyviksi laeiksi

HE 186/2022 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläinten hyvinvoinnista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Sähköiset lähteet

Aaltola, E. 2005. Eläinoikeuksista lyhyitä oppimääriä välttämällä. Tieteessä tapahtuu 1/2006. Viitattu 8.4.2023. <https://journal.fi/tt/article/view/56471/18683>

Aarnio, A. 2005. Onko eläimellä oikeuksia? Ajatuksia oikeudesta substanssi- ja suhdekäsitteenä. Tieteessä tapahtuu 2/2005. Viitattu 1.4.2023. <https://journal.fi/tt/article/view/56475/18687?acceptCookies=1>

Aluehallintovirasto 2021. Tuontikoiran ostajan kannattaa pyytää TRACES-todistusta myyjältä. STT info. Viitattu 18.5.2023. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/tuontikoiran-ostajan-kannattaa-pyytaa-traces-todistusta-myyjalta?publisherId=69818103&releaseId=69926368>

Aluehallintovirasto 2022. Etelä-Suomen aluehallintovirasto määräsi seuraamusmaksut eläimiä laittomasti maahantuonneille henkilöille. Viitattu 15.8.2023. <https://avi.fi/tiedote/-/tiedote/69944512>

Buda, D. & Carvalhais, I. 2021. Report on the investigation of alleged contraventions and maladministration in the application of Union law in relation to the protection of animals during transport within and outside the Union. European Parliament. Viitattu 28.4.2023. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0350_EN.html

European Commission 2015. Study on the welfare of dogs and cats involved in commercial practices. Viitattu 8.4.2023. https://food.ec.europa.eu/system/files/2016-10/aw_eu-strategy_study_dogs-cats-commercial-practices_en.pdf

European Commission 2023a. EU Enforcement Action on illegal trade of cats and dogs. Viitattu 29.8.2023. https://food.ec.europa.eu/safety/eu-agri-food-fraud-network/eu-coordinated-actions/illegal-movement-pets_en

European Commission 2023b. Legal basis. Viitattu 16.8.2023. https://food.ec.europa.eu/animals/traces/legal-basis_fi

European Commission 2023c. TRACES. Viitattu 18.8.2023. https://food.ec.europa.eu/animals/traces_en

Euroopan parlamentti 2022. Eläinten hyvinvointi ja suojele: EU:n lainsäädäntö. Viitattu 28.4.2023. <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/society/20200624STO81911/elainten-hyvinvointi-ja-suojelu-eu-n-lainsaadanto>

Haikka, S. 2020a. Laiton koiratuonti rehoittaa - hintana eläinten kärsimys ja tautiriskit. Aluehallintoviraston blogi. Viitattu 18.5.2023. <https://avi.fi/blogi/kirjoitus/-/blogs/laiton-koiratuonti-rehoittaa-hintana-elainten-karsimys-ja-tautiriskit>

Haikka, S. 2020b. Käy katsomassa koira kaks kertaa ennen kuin ostat sen. Aluehallintoviraston blogi. Viitattu 18.5.2023. <https://avi.fi/blogi/kirjoitus/-/blogs/kay-katsomassa-koiraa-kaksi-kertaa-ennen-kuin-ostat-sen>

Hietala, A. 2020. Koiraongelmia ja ongelmakoiria. Poliisin blogi. Viitattu 24.8.2023. <https://poliisi.fi/blogi/-/blogs/koiraongelmia-ja-ongelmakoiria>

International organization for animal protection 2016. The illegal trade of puppies in Europe. Viitattu 18.5.2023. <https://www.oipa.org/international/puppies-europe-trade/>

Jääni, C. 2023. Kaikki Suomen kissat halutaan rekisteröidä - jos omistaja ei siihen suostu, odottaa rangaistus. Yle uutiset. Viitattu 1.7.2023. <https://yle.fi/a/74-20033601>

Kennelliitto 2023a. Suosituimmat koirarodut. Viitattu 1.7.2023. <https://www.kennelliitto.fi/koirat/suosituimmat-koirarodut>

Kennelliitto 2023b. Rekisteröity koira. Viitattu 1.7.2023. <https://www.kennelliitto.fi/koiran-omistaminen/rekisteroity-koira>

Kerkelä, L. 2023. Rikosepäily: Nainen salakuljetti koiranpentuja Venäjältä ja myi ne Suomessa eteenpäin. Helsingin Sanomat. Viitattu 25.8.2023. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009498795.html>

Kivinen, T. 2019. Some Thoughts on the Definition of Animal Law. Global Journal of Animal Law , vol. 7. Viitattu 1.4.2023. <https://ojs.abo.fi/ojs/index.php/gjal/article/view/1666>

Kupsala, S. 2011. Eläinten aseman muuntuminen Suomessa. Yhteiskuntatieteellinen selvitys maa- ja metsätalousministeriölle eläinsuojelulain kokonaisuudistusta varten. Viitattu 13.6.2023. <https://mmm.fi/documents/1410837/1858027/El%C3%A4inten+aseman+muuntuminen+Suomessa.pdf/cde205e0-061d-4345-8156-02b9a860919e/El%C3%A4inten+aseman+muuntuminen+Suomessa.pdf>

Kupsala 2022. Eläinsuojeluasiamiehen lausunto hallituksen esityksestä laiksi eläinten hyvinvoinnista ja siihen liittyviksi laeiksi. Viitattu 23.8.2023.

<https://www.elainsuojeluasiamies.fi/wp-content/uploads/2022/12/Elainsuojeluasiamiehen-lausunto-ymparistovalioikunnalle-5.12.2022.pdf>

Kurki, V. 2022. Eläinoikeudesta oikeudenalana. Lakimies 1/2022, s. 178-181. Viitattu 7.5.2023. <https://www-edilex-fi.nelli.laurea.fi/lakimies/1000510011.pdf>

Maa- ja metsätalousministeriö 2019. Selvitys valmistunut - koirien rekisteröinti tulossa pakolliseksi 2022. Viitattu 1.7.2023. <https://mmm.fi/-/selvitys-valmistunut-koirien-rekisterointi-tulossa-pakolliseksi-2022>

Maa- ja metsätalousministeriö 2023a. Eduskunta hyväksyi pitkään valmistellun eläinten hyvinvointilain. Viitattu 12.6.2023. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410837/eduskunta-hyvaksyi-pitkaan-valmistellun-elainten-hyvinvointilain>

Maa- ja metsätalousministeriö 2023b. Kissarekisterin käyttöönottoa suunnitellaan. Viitattu 2.7.2023. <https://mmm.fi/elaimet-ja-kasvit/elainten-hyvinvointi/kissarekisteri>

Maher, J. & Wyatt, T. 2019. Rural-urban dynamics in the UK illegal puppy trade: Trafficking and trade in ‘man’s best friend’. International Journal of Rural Law and Policy No. 2, 2019. Viitattu 28.8.2023. <https://doi.org/10.5130/ijrlp.2.2019.6266>

Maher, J. & Wyatt, T. 2021. European illegal puppy trade and organised crime. Trends in Organized Crime (2021) 24: 506-525. Viitattu 28.8.2023. <https://doi.org/10.1007/s12117-021-09429-8>

Peltonen, T. 2023. Kansalaisaloite eläinten oikeuksien kirjaamisesta perustuslakiin etenee eduskuntaan. Yle uutiset. Viitattu 15.8.2023. <https://yle.fi/a/74-20045042>

Ruokavirasto 2018. Kaupallisen toiminnan yhteydessä tapahtuvat eläinkuljetukset. Viitattu 2.7.2023. <https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/elainten-hyvinvointi/elainsuojelu-kuljetuksissa/kaupalliset-kuljetukset/>

Ruokavirasto 2022a. Säädösten vastaisesti maahantuodut eläimet. Viitattu 18.5.2023. <https://www.ruokavirasto.fi/teemat/tuonti-ja-vienti/tuonti-eun-ulkopuolelta/elaimet-ja-elainperaiset-tuotteet/elaimet/koirat-kissat-ja-fretit/saadosten-vastaisesti-maahantuodut-elaimet/>

Ruokavirasto 2022b. Koirien, kissojen ja frettien tuonti EU-maista Suomeen (muu kuin kaupallinen siirto). Viitattu 18.5.2023. <https://www.ruokavirasto.fi/teemat/tuonti-ja-vienti/eu-maat-norja-ja-sveitsi/elaimet/koirat-kissat-ja-fretit/koirien-kissojen-ja-frettien-tuonti-eu-maista-suomeen/>

Ruokavirasto 2022c. Muistilista lemmikin ostamiseen verkosta. Viitattu 19.5.2023.

<https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/lemmikki--ja-harraste-elaimet/usein-kysyttya-harraste-elainten-pidosta/muistilista-lemmikin-ostamiseen-verkosta/>

Ruokavirasto 2023a. Koirien, kissojen ja frettien siirto. Viitattu 24.8.2023. <https://www.ruokavirasto.fi/teemat/tuonti-ja-vienti/tuonti-eun-ulkopuolelta/elaimet-ja-elainperaiset-tuotteet/elaimet-ja-sukusolut/koirat-kissat-ja-fretit/lemmikielaimen-siirto/>

Ruokavirasto 2023b. Koirien, kissojen ja frettien tuonti. Viitattu 24.8.2023. <https://www.ruokavirasto.fi/teemat/tuonti-ja-vienti/tuonti-eun-ulkopuolelta/elaimet-ja-elainperaiset-tuotteet/elaimet-ja-sukusolut/koirat-kissat-ja-fretit/koirien-kissojen-ja-frettien-tuonti/>

Ruokavirasto 2023c. TRACES-järjestelmä. Viitattu 24.8.2023. <https://www.ruokavirasto.fi/teemat/tuonti-ja-vienti/traces/>

Ruokavirasto 2023d. Koirarekisteri. Viitattu 19.5.2023. <https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/elaintenpito-tunnistaminen-ja-rekisterointi/elainten-merkinta-ja-rekisterointi/koirat-kissat-ja-fretit/koirarekisteri/>

SEY 2023. Kansainvälinen ulottuvuus. Viitattu 1.4.2023. <https://halpakoira.fi/kansainvalinen-ulottuvuus/>

Stjerna, R. 2019. Selvitys virallisen koira- ja kissarekisterin perustamisesta. Maa- ja metsätalousministeriö. Viitattu 1.7.2023. <https://mmm.fi/documents/1410837/12122311/Selvitys+koira-+ja+kissarekisterin+perustamisesta.pdf/fbf74ba8-2081-531f-cfac-93204ace56a2/Selvitys+koira-+ja+kissarekisterin+perustamisesta.pdf?t=1550232502000>

Tulli 2023a. Eläimet muutossa. Viitattu 14.8.2023. <https://tulli.fi/henkiloasiakkaat/muuttajalle/lemmit-muutossa>

Tulli 2023b. Tulli ja poliisi paljastivat koirien salakuljetusorganisaation. Viitattu 14.8.2023. <https://tulli.fi/-/tulli-ja-poliisi-paljastivat-koirien-salakuuljetusorganisaation>

Tulli 2023c. Tulli paljasti jälleen koirien salakuljetuksen - laittomalla toiminnalla mittava taloudellinen hyöty. Viitattu 14.8.2023. <https://tulli.fi/-/tulli-paljasti-jalleen-koirien-salakuuljetuksen-laittomalla-toiminnalla-mittava-taloudellinen-hyoty>

Vainio, A. 2022. Pimeitä pentuja. Helsingin sanomat. Viitattu 1.4.2023. <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000008837832.html>

Verohallinto 2020. Lemmikkieläimet ja harmaa talous. Viitattu 1.4.2023.

<https://www.vero.fi/harmaa-talous-rikollisuus/ilmi%C3%B6t/kuluttajatuotepetokset/lemmikkiel%C3%A4imet-ja-harmaa-talous/>

Vilka, L. 2005. Eläinten oikeudet on kaiken eläinsuojelun perusta. Tieteessä tapahtuu 3/2005. Viitattu 1.4.2023. <https://journal.fi/tt/article/view/56653/18790>

Vuorio, L. & Syrjämaa, T. 2022. Lemmikkieläimiä, eläinkäanne ja monilajista historiaa. Menneisyyden jäljillä -podcast. Viitattu 8.4.2023. <https://lottavuorio.com/2022/08/23/65-lemmikkielaimia-elainkaanne-ja-monilajista-historiaa/>

Wahlberg, A., Mathlein, V., Olsson, N., Kurki, V. & Litvin, L. 2023. Eläinten oikeudet perustuslakiin. Kansalaisaloite. Viitattu 15.8.2023. <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/11869>

Wahlberg, B. 2018. Eläinoikeus: katsaus nykytilaan ja tulevaisuuteen. Oikeus 2018 (47); 2. S. 179 - 198. Viitattu 1.4.2023. <https://www-edilex-fi.nelli.laurea.fi/oikeus/188920004.pdf>